

ч. 4 (196) 2019



# ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ЖУРНАЛ  
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ  
ТА ІНФОРМАЦІЇ







**ПЛАСТ НЕ МОЖЕ НІКОЛИ СТАТИСА САМОЦІЛЛЮ, А ПОВИНЕН БУТИ ТІЛЬКИ ОДНИМ,  
АЛЕ НЕ ОДИНОКИМ ЗАСОБОМ ДЛЯ ЗВЕЛИЧАННЯ ТВОРЦЯ  
ЧЕРЕЗ ПРАЦЮ ДЛЯ БАТЬКІВЩИНИ.**

МИКОЛА ГРУШКЕВИЧ

Учасники, учасниці, члени булав і проводу таборів УПН та УПЮ на пластовій оселі «Писаний Камінь» після недільного богослужіння. Штат Огайо, США, липень 2019 р. / Світлина з фотоархіву оселі

# ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

## PLASTOVY SHLIAKH

Реєстраційне свідоцтво KB №2821 від 12 грудня 1996 року.  
Видається щоквартально  
© Видає Головна Пластова Булава. Відповідальний за випуск —  
пл. сен. Юрій ЛЕСЬКІВ

**4 (196) 2019**

**пл. сен. Юрій ЛЕСЬКІВ**  
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

### РЕДАКЦІЯ:

**пл. сен. Любомир ОНИШКЕВИЧ**  
**пл. сен. Лариса ОНИШКЕВИЧ**  
СПІВРЕДАКТОРИ

**ст. пл. Тетяна ЛУЩЕНКО**  
АДМІНІСТРАТОР В УКРАЇНІ

**пл. сен. Ольга СВДІЗІНСЬКА**  
МОВНИЙ РЕДАКТОР

**к. і. н. Андрій СОВА**  
**ст. пл. скоб Тарас ЩЕПАНЯК**  
ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЇ

**пл. сен. Мирон БАБ'ЮК**  
АДМІНІСТРАТОР

**ст. пл. вірл. Марічка ПАВЛИШАК-ЗАДОРОЖНА**  
МИСТЕЦЬКЕ ОФОРМЛЕННЯ

### АДРЕСИ АДМІНІСТРАЦІЇ

В УКРАЇНІ:  
**Пластовий шлях, Тетяна Лущенко**  
**а/с 104, м. Київ, 04111, Україна**  
**luchtchenko@gmail.com**

В ДІЯСПОРІ:  
**Plastovy shliakh, Myron Babiuk**  
**737 Ulana Lane, Webster, NY 14580-9164, USA**  
**585-872-4263, printmyron@gmail.com**

### АДРЕСИ ДЛЯ ЛИСТІВ

В УКРАЇНІ:  
**Пластовий шлях, Юрій Леськів**  
**вул. Зелена, 4, м. Самбір**  
**Львівської обл., 81400, Україна**  
**тел. 067-921-7012**  
**plast.shliakh@gmail.com**

В ДІЯСПОРІ:  
**Plastovy shliakh, L. Onyshkevych**  
**5842 Wyndham Circle N., #105 Columbia, MD 2144**  
**tel. 410-740-1323**  
**onyshlub@gmail.com**

Статті, підписані прізвищем, псевдонімом, ініціалами автора, відбивають погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу і не кінечно є офіційною позицією організації Пласт. Редакція застерігає за собою право виправляти мову, стиль, а часом скорочувати надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи, які, на думку редакції, могли б бути для когось образливими. Використання матеріалів, в тому числі й ілюстрацій, є дозволене за умови посилання на журнал «Пластовий шлях».

Просимо читачів вчасно повідомляти про зміни адреси у відповідні адміністрації. Журнали, які повернулися не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за додаткову платню.

© ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ №4 (196) 2019  
З усіма питаннями щодо поширення журналу звертатися в редакцію.  
Електронна пошта: [plast.shliakh@gmail.com](mailto:plast.shliakh@gmail.com)  
На першій сторінці обкладинки: Оксана Літинська після сходження на Еверест.  
Базовий табір, травень 2019 р. / Фото Магди Лассоти

## ЗМІСТ

### ВІД РЕДАКЦІЇ

- 5 **Юрій Леськів**  
На користь Пласту та славу Україні

### ОФІЦІЙНЕ

- 6 Обрано Головного Провід Пласту  
7 Слово Голови ГПБ до 20-х Зборів КУПО

### З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

- 8 **Станіслав Андрійчук**  
Про реалії та перспективи Пласту в Україні
- 10 **Юрій Леськів**  
20-ті Збори КУПО: чи підемо новими шляхами?
- 14 **Олег Філик**  
Сіетл: роздуми після пластового табору
- 15 **Олександр Шевчук**  
З-під води — у космос
- 16 **Олена Шержукова**  
Харківський прорив Пласту
- 18 **Оксана Літинська**  
Дорога на Еверест — неймовірна катедра природи
- 24 **Устя Стефанчук**  
Проект «Допомога сеньйорам старшого віку»

### ДО ДИСКУСІЇ

- 28 **Юрій Юзич**  
Як у пластовій присязі і законі з'явилась «слухняність»?

### НАШІ ІНТЕРВ'Ю

- 30 **Юрій Леськів**  
Богдан Гасюк: «Ми — найбільша дитяча організація в Україні.  
Це заслуга діяльності всіх попередніх поколінь»

### ПЛАСТ І СУСПІЛЬСТВО

- 36 **Олексій Лях-Породько**  
П'ять пластових олімпійських історій

### ПЛАСТОВІ ЮВІЛЕЇ

- 38 **Юрій Назарик**  
Наплічники готові! До 70-ліття Пласту в Аргентині
- 40 **Дарія Загородня**  
На австралійській землі від 1949-го
- 42 **Ірена Савчин Долл, Тереса Куріца, Ірена Вонітова Сисак**  
«Спартанки» відзначають 60-ліття

### ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

- 46 **Олесь Юрченко**  
«Казимир граф Шептицький — отець Климентій»

### ПЛАСТОВА КОЛЕКЦІЯ

- 49 **Олесь Юрченко**  
Роздуми про Пластове філателістичне бюро в Україні

### ПЛАСТОВА ІСТОРІЯ

- 50 **Юрій Юзич**  
Хто і де планував збудувати першу домівку для пластунів

### ПЛАСТОВІ ПОСТАТІ

- 52 **Лариса Залеська Онишкевич, Любомир Онишкевич**  
У 115-ліття від народження пластуна Богдана Юрія Кравцева

### НА ВІЧНУ ВАТРУ

- 56 Роман Завадович — «Зев»  
57 Маріян Стасюк — «Мако»  
58 Григорій Комаринський — «Гриць»



пл. сен. Юрій Леськів, СМ  
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

## НА КОРИСТЬ ПЛАСТУ ТА СЛАВУ УКРАЇНИ

Головною подією не лише цього року, а й усієї каденції 2016—2019 років, стали 20-ті Збори КУПО, що відбулися в Пуллаху біля Мюнхена від 30 жовтня до 3 листопада. Терени Німеччини, як і в далекі повоєнні роки, на тих декілька днів знову стали центром пластового життя для всіх крайових організацій — членів КУПО і тих нових, які тепер зароджуються в різних країнах.

Завдяки організаційному комітетові нам теж вдалося побувати на цьому поважному пластовому форумі і відчувати пульс пластового життя в різних краях на різних континентах. За рівнем дискусії та прийняття рішень 20-ті Збори КУПО й справді можна вважати особливими. Докладніше читайте в спеціальному репортажі на цю тему. Тут лише зробимо наголос на одному з моментів, безпосередньо дотичному до подальшої діяльності нашого редакційного колективу.

Делегати форуму одноголосно підтримали одну з резолюцій видавничої комісії, в якій зазначено: «20-ті Збори КУПО наголошують на важливості дальшого виходу у світ журналу «Пластовий шлях» — найстаршого періодичного видання Українського Пласту. У зв'язку з цим 20-ті Збори КУПО доручають редакційному колективу забезпечити дальший вчасний вихід у світ журналу «Пластовий шлях» із вдосконаленням його змістового наповнення, мистецького оформлення та забезпеченням можливості передплати за допомогою мережі Інтернет». Таким чином, відразу по завершенні зборів ми взялися до практичного втілення не лише того, над чим трудимося вже протягом майже шести років (якісне наповнення та оформлення, вчасність), а й переходу в мережу. Сподіваємося, наступний рік принесе нашим постійним, а також потенційним читачам (особливо молодим) гарні новини: «Пластовий шлях» можна буде читати і на паперовому носії, і в електронному вигляді.

Наразі ж ми традиційно поширюємо інформацію про те, як отримувати ПШ в новому році у звичному дотепер вигляді і запрошуємо залишатися у колі наших читачів і в 2020 році. Сподіваємося, друковані матеріали стануть цікавими для вас. А вже наступного року нам виповниться 90 років і побачить світ ювілейне, 200-те число журналу.

В наступних числах ПШ ми продовжуватимемо публікувати матеріали на тему, пов'язану з минулими Зборами КУПО. А вже обсяг журналу не дозволяє подати їх в одному числі. Також в редакційній течії маємо багато цікавого з історії й сьогодення Пласту в Німеччині, бо, перебуваючи на теренах краю, скористалися нагодою безпосередньо поспілкуватися з його творцями. Сподіваємося, такі статті знайдуть свого читача.

У наступному році відбудуться деякі зміни в рубриках, а також у змістовому наповненні деяких з них. Ви, мабуть, звернули увагу на те, що в першому півріччі ми друкували роздуми на ту чи іншу тему в «Думках Старого Вовка». Цю рубрику протягом років вів багатолітній редактор (тепер — співредактор) «Пластового шляху» пл. сен. Любомир Онишкевич, СМ. На думку друга Любомира, приходить час цю рубрику завершити. Однак і її автор, і вся редакція зійшлися на думці, що на зміну одній мала б прийти інша, яка би відображала різні сторони нашої сучасної пластової діяльності.

У рубриці «Пластові постаті» ми завершили розповіді про пластунів-єпископів та пластунів-священномучеників. У 2009—2012 рр. (в час підготовки «Альманаху 100-ліття Пласту») ми дискутували над тим, чи варто подібну збірку матеріалів розмістити у згаданому ювілейному виданні. Однак обсяг серії статей не дозволив це зробити. Зараз, завдяки журналові, такі публікації побачили світ, і Пласт отримав повноцінний розділ (схоже, один з перших, після «Мартиролога Українського Пласту») до теми «Історія Пласту в іменах». Рубрику «Пластові постаті» на цьому не завершуємо, а друкуватимемо розповіді про визначних пластунів у інших сферах діяльності.

Як без побажань на завершення року? Зичимо вам, шановні читачки й читачі, закінчити всі справи у старому, 2019-му, і з невичерпною енергією та ентузіазмом перейти в рік новий. Нехай Вифлеємський Вогник, Святвечір у колі родини та дзвінка Різдвяна коляда принесуть у ваші домівки багато радості й гарних емоцій, а прийдешній рік сповниться цікавими подіями, новими зверненнями, здобутками в праці, а також у громадському житті на користь Пласту та славу України!



Пташеня Яринка Зелінка з гніздечка «Жайворонки» поширює Вифлеємський Вогонь. Тернопіль, 27 грудня 2019 р. Фото Наталії Зелінки



# ОБРАНО ГОЛОВНИЙ ПРОВІД ПЛАСТУ НА КАДЕНЦІЮ 2019–2022 РОКІВ



^ Заступниця голови ГПР пл. сен. Ксеня Балук вітає новообраного голову ГПБ пл. сен. Мирона Спольського. Пуллах, 3 листопада 2019 р.



^ До делегатів 20-х Зборів КУПО промовляє новообраний Голова ГПБ пл. сен. Мирон Спольський. Пуллах, 3 листопада 2019 р.

На 20-х Зборах Конференції Українських Пластових Організацій до Головного Проводу Пласту на каденцію 2019 — 2022 рр. обрано:

## ГОЛОВНА ПЛАСТОВА РАДА

**Голова ГПР** — пл. сен. Ігор Микита, США  
**Заступник голови** — пл. сен. Ксеня Балук, Аргентина  
**Секретар ГПР** — пл. сен. Марко Чуквінський, Україна  
**Члени ГПР** — пл. сен. Оксана Микитчак, Німеччина  
пл. сен. Ігор Михальчишин, Канада  
**Заступники членів ГПР** — пл. сен. Роман Ващук, Канада, пл. сен. Оля Дудинська, Австралія

## ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА

**Голова ГПБ** — пл. сен. Мирон Спольський, Україна  
**Заступник** — пл. сен. Ростислав Добош, Україна  
**Генеральний секретар** — ст. пл. Наталія Босак, Україна  
**Діловод фінансів** — пл. сен. Богдан Савицький, США  
**Діловод координації Північної і Південної Америки** — ст. пл. Софія Захарчук, США  
**Діловод комунікації та видавництва** — пл. сен. Микола Музала, Україна  
**Діловод спеціальних доручень** — пл. сен. Андрій Ґеник-Березовський, Канада

## До складу ГПБ уладовими з'їздами також обрано:

**УПН** — пл. сен. Ольга Феґецин, Україна  
**УПЮ** — ГПБ має докооптувати особу на цей пост  
**УСП** — ст. пл. Іван Чир, Польща  
**УПС** — пл. сен. Леся Федоренко, Україна  
До складу ГПБ згідно зі Статутом КУПО також входить попередня голова ГПБ пл. сен. Марта Кандюк Кузьмович, США

## ОБОВ'ЯЗОК, ВИКОНАНИЙ З ПОВАГОЮ

СЛОВО ГОЛОВИ ГПБ ДО 20-х ЗБОРІВ КУПО (31 жовтня 2019 року)



^ Подружжя Кузьмовичів. Голова ГПБ уступаючої каденції пл. сен. Марта Кандюк Кузьмович виголосила заключне слово, і пл. сен. Юрій Кузьмович привітав її букетом квітів. Пуллах, 31 жовтня 2019 р. Фото Юрія Леськова

Шукання праці, вивчення мови, закупівля технічного устаткування були на першому місці, і не було вже сили та спроможності розглядатися довкруги і пізнавати світ, в якому довелося жити.

В ранніх 1950-х роках по цілому світі творилися круги людей, які мали однакові проблеми чи зацікавлення, одну мову. І так Пласт після воєнного часу почав розвиватися у нових місцевостях. Поставивши себе вжити трошки краще на ногах після еміграції, вирішили об'єднатися в одну пластову організацію — КУПО.

Минуло 65 років від того часу, і зайшли різні нові зміни. Світ розвивається швидким темпом. Україна стала вільною, цього літа відсвяткували 30-ліття відновлення Пласту в Україні, де набирають велике членство — понад 8 тисяч на сьогоднішній день. Є нарікання, що КУПО невідповідна структура для сучасного ведення ефективної роботи. Може, й так, але чи ми, тут присутні, готові на цих Зборах сісти спокійно переговорити про майбутні зміни у структурі і надбудові нашої організації?

Давно вже час поговорити на цю тему. Ще перед 18-ми Зборами КУПО було створено конгресову комісію, яка, на жаль, не діяла. Відновили комісію і скликали на цих Зборах дві сесії 6-го Пластового Конгресу. Є надія, що ми нарешті почнемо відкрито і щиро говорити на цю тему — так, як говорили наші батьки і діди 65 років тому, не втративши ідейні основи Пласту, методик і нашої єдності та однієї. При підготовці цих Зборів старалася зробити так, щоб дати всім досить часу на обговорення тих тем. Закликаю всіх брати участь в активній, щирій і публічній дискусії.

Щиро дякую всім пластунам за довіру до мене і мого провладу за останні три роки. Працювати з ними, як і з проводами різних крайових пластових старшин, було дуже приємно. І хочу подякувати моїй родині, яка зрозуміла, що я взяла на себе цей великий обов'язок, і ставилася до нього дуже поважно.

Юрку (звернення до чоловіка пл. сен. Ю. Кузьмовича, ЧМ. — Ред.), тобі по-особливому дякую за все. Покійний батько завжди мені нагадував, що коли береш на себе якийсь обов'язок, маєш його виконати з повагою. Говорив, що треба організації віддати все, що організація дала тобі. Особисто мені було дуже приємно з вами співпрацювати ті останні 6 років. Кажу відверто: минулі 6 років були дуже цікавими, як і життя, — часами бурхливими, а часами спокійними — і принесли мені багато радості і задоволення. Але як і з усім, настав час на зміну.

Один з моїх попередників завершив свою каденцію словами: «Коли я сьогодні залишаю цей високий пост, хотів би висловити надію, що мій наслідник прикладе тих усіх своїх старань, щоб пост голови Пласту був утриманий на потрібній висоті й у відповідній повазі».

Ще раз вітаю вас усіх на 20-х Зборах КУПО і дякую за вашу роботу в Пласті і за всю підтримку. СКОБ!

пл. сен. Марта Кандюк Кузьмович  
Голова Головної Пластової Булави 2013—2019 рр.

Дорогі подруги і друзі!

Стоїмо тут нині, в 2019 році, саме у 65-ті роковини, відколи у місті Баффало, НІ, відбулися 5-ті Збори СУПЕ. Там порадилися і ліквідували цю надбудову, натомість відкрили 1-і Збори КУПО. Це відбулося в дні 1—3 січня 1954 року. КУПО — це організація організації, структура, якою ми користуємося ще й нині.

Тут, у Німеччині, ми зійшлися (до речі, вперше не в Північній Америці чи в Україні), щоб обговорити подальшу долю нашої організації. Зараз в Європі є найбільший розвиток Пласту поза межами України. Тому нам важливо було ці Збори проводити в Європі. Наслідком того прийматимемо Австрію в наші ряди. Тут у залі є представники пластових груп в ЕС: Австрія, Франція і Нідерланди.

65 років тому наша організація перебувала в передчутті великих змін. Світова політична доля ХХ століття принесла війни, голодомор, еміграцію, знищення Української держави. Беззастережно — закріплення власного буття є для кожної людини підставовою річчю, і тому не дивно, що боротьба за це стала на першому місці для більшості наших пластунів-емігрантів у початковій стадії перебування на нових місцях поселення.



## ПРО РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЛАСТУ В УКРАЇНІ

ст. пл. скоб СТАНІСЛАВ АНДРІЙЧУК, ЦМ,  
голова КПС України

Сьогодні Пласт в Україні переживає важливий етап у своїй історії після відновлення. Пластове товариство в Україні думає, дискутує, працює над фундаментом, який має допомогти реалізувати Стратегію розвитку Пласту 2030 р., коли кожна дитина матиме можливість долучитись до Пласту, коли Пласт стане сильнішим і впливатиме на зміни в країні.

Організація стикнулася з серйозними і системними викликами, які має найближчим часом вирішити задля ефективного розвитку. Потрібно розуміти, які чинники за останні роки впливали на Пласт і чому ми зараз в періоді активних змін.

2016 року розпочалось вироблення механізмів співпраці між органами державної влади як на місцях (районні, обласні програми підтримки Пласту), так і на національному рівні. Організація отримала фінансову підтримку з державного бюджету, створено Пластові центри (за 2019 рік з'явилося чотири: Житомир, Рівне, Тернопільська, Київська області), прийнято Закон про Пласт (зараз готується його нова редакція). Цей процес є доволі складним і вимагає неабияких зусиль. Важливо розуміти, що робота з державою потребує професіоналізації працівників, зміни підходів в управлінні та відкриття нових можливостей для організації.

Вважаю, що Пласт в Україні сьогодні перебуває в кризі організаційного розвитку. Найбільшого «ремонт» потребує система управління та взаємодії органів управління усіх рівнів.

Станом на сьогодні система управління в Пласті є волонтерською: понад 90 % управлінських обов'язків в організації виконують добровольці (з 250 осіб лише 20 управлінців працює на професійній основі, тобто отримує зарплату: члени КПС та окремі управлінці Києва і Львова).

Щорічна потреба в адміністраторах у Пласті — 250 осіб, з них лише 20-40 отримує відповідні навички управління на пластових вишколах (для порівняння, за рік в Пласті вишколюється 300-350 виховників).

Політики, положення (правила) в управлінні і відносинах між крайовим проводом та осередками відсутні чи дуже застарілі. Система управління крайових органів складна і, відповідно, неефективна (прийняття рішень і реакція на зміни крайових органів є доволі повільною). Понад 98 % осередків управляються виключно волонтерами.

Отже, 250 добровольців з року в рік «витагують на своїх плечах» 8-тисячну організацію, за що їм щиро дякую! Але не дивно, що така система управління дедалі частіше дає збої, не встигає реагувати на виклики і навіть призводить до страшних наслідків...

< Журналіст Іларіон Павлюк і голова КПС України Станіслав Андрійчук в Інформаційному агентстві «Українські новини» в день початку кампанії зі збору коштів для потреб Пласту у 2020 році. Київ, 23 жовтня 2019 р.

> У студії ІА «Українські новини» (зліва направо) журналіст Іларіон Павлюк, голова КПС України Станіслав Андрійчук і телеведуча Лідія Таран

Власне, основним навантаженням на волонтерську систему управління стало державне фінансування, створення пластових центрів, підтримка державної влади на місцях... Це посилює відчутні збої в управлінні, оскільки співпраця з державою потребує збільшення часу і ресурсів, яких виключно волонтерською роботою забезпечити практично неможливо.

Не менш критичними є зміни в управлінні у виховному напрямку, створення постійних методичних центрів з професійними працівниками, оскільки оновлення потребує робота від пташат до старшого юнацтва. Гостро стоїть питання нових методичних матеріалів, які допоможуть не тільки виховнику якісно працювати з юнацтвом, а й юнацтву і батькам якісно готуватись та проходити пластову програму.

І, безперечно, важливою є побудова системи залучення ресурсів для діяльності організації. Маємо бути чесними: протягом останніх 3 років Пласт лише вчиться залучати кошти та ресурси для впровадження змін та щоденної роботи. У нас є вже успішний досвід, як збір на Спільнокошті, двічі проведені Благодійні вечори, але це тільки перші кроки, організація тільки навчається комунікувати з українським суспільством, взаємодіяти з діаспорою щодо проєктів, які планується реалізувати, звітувати про результати, які вже досягнуті, і, що не менш важливо, яка підтримка і допомога потрібні для реалізації Стратегії розвитку Пласту.

### АЛЕ ЯК БИ СКЛАДНО НЕ БУЛО, «ПРИЙМУ ЯК ЗАВДАННЯ ВЕЛИКОЇ ГРИ» НА НАСТУПНІ З РОКИ ГОЛОВНІ КРОКИ У ТАКИХ НАПРЯМКАХ:

**1) ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК,** де стоїть завдання пропрацювати, обговорити 9 політик (правил) діяльності організації, серед них безпекові, таборові, фінансові, фандрейзингові, антикорупційні, політика зеленого офісу тощо, — все, що потребує систематизації в діяльності;

**2) МАСШТАБУВАННЯ** – створення сильних осередків (більше 100 пластунів) у кожному обласному центрі по всій країні (саме обласні осередки зможуть сприяти розвитку осередків у районах та селах);

**3) ВИХОВНИЙ НАПРЯМОК:** важливими є систематизація проведення таборів, вишколів, вдосконалення методичних матеріалів та роботи з юнацтвом;

**4) СОЦІАЛЬНІ ПРОЄКТИ** – важливий компонент залучення пластунів до соціального розвитку країни;

**5) ФАНДРЕЙЗИНГ** – вибудовування дієвої системи залучення коштів, де є баланс між державними коштами та пожертвами благодійників і бізнесу, забезпечення потреб розвитку організації;

**6) НОВА ОНЛАЙН СИСТЕМА ОБЛІКУ ВСІХ ПЛАСТУНІВ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ВОЛОНТЕРІВ** – мобільний додаток.

Так, ці плани є доволі амбітними і потребують серйозних зусиль, ресурсів, обговорень, але для нас важливо зберегти єдність, працювати на єдину мету, коли діти в Україні будуть мати доступ до організації, а не чекати у черзі. Пласт має показати успішний шлях розвитку, що буде прикладом для інших громадських організацій. І таким чином Пласт матиме вплив на позитивний розвиток України. Вірю, усім нам в єдності це під силу.





1. Члени проводу Пласту Австрії з прапором краю як символом членства в КУПО. Пуллах, 3 листопада 2019 р.

2. Делегати і гості 20-х Зборів КУПО. Пуллах (Бург Шванек), 2 листопада 2019 р. Фото Богдана Комаринського

3. Голова ГПР пл. сен. В. Базарко іменує пл. сен. К. Долішню пластункою сеньйоркою керівництва. 31 жовтня 2019 р.

4. Пл. сен. Борис Франкевич готується до презентації підготованої ним теми. Поруч модератор Пластового Конгресу пл. сен. Михайло Винницький

5. В президії (зліва направо): голова ГПР Володимир Базарко (США), представниця від України Оля Герус і предсідник Зборів Володимир Дашко (Канада). 31 жовтня 2019 р.

6. Новообраний голова ГПБ пл. сен. Мирон Спольський перед іменуванням. 3 листопада 2019 р.

Фото Юрія Леськова



## 20-ті ЗБОРИ КУПО: ЧИ ПІДЕМО НОВИМИ ШЛЯХАМИ?

пл. сен. ЮРІЙ ЛЕСЬКІВ, СМ

Протягом минулих двох десятиліть мав нагоду бути делегатом чи учасником Зборів КУПО, що відбувалися в Україні (у 2000, 2003 і 2006 роках), в Канаді (2009), у США (2013) і 2019 — в Німеччині. Таким чином, маю деякий досвід, а отже, можливість порівнювати.

На цих міжкrajових форумах бувало по-різному: деколи до Головного Проводу кандидувала лише одна листа, якогось разу впродовж зборів з двох формували одну спільну, а тепер дві листи пройшли шлях від формування і аж до голосування. Конкуренція таки була. Саме про це нижче, як і про перебіг усього зібрання.

Делегатів, інших учасників та гостей ювілейних Зборів Конференції Українських Пластових Організацій зустрів історичний замок у Пуллаху на березі ріки Ізар (околиці Мюнхена). Розташований там молодіжний центр освіти «Бург Шванек» став комфортним майданчиком для пластових дискусій. Велична будівля, споруджена 1843 року, чудовими архітектурними формами додавала дещо незвичної атмосфери, а краєвиди, з горами-долами, лісом і рікою, милували око та сприяли правдивому пластовому відпочинку після дискусій.

Урочисте відкриття відбулося вранці 31 жовтня. Голова уступаючої ГПБ пл. сен. Марта Кандюк Кузьмович у привітальному слові нагадала, що від перших Зборів КУПО минуло вже 65 років і що теперішні Збори відбуваються вперше у Західній Європі, де Пласт доволі стрімко розвивається. Присутніми у залі були представники Аргентини, Австралії, США, Канади, України, Великої Британії, Німеччини, Польщі, а також нових пластових країв — Австрії та Франції (до речі, наша організація діє вже у сімнадцяти країнах; серед новостворених осередків — Швейцарія і Данія).

Подруга Марта обіймала високий пластовий пост протягом двох каденцій. Мені доволі часто доводилося зустрічатися з нею під час різноманітних подій в Україні та за її межами і, зізнаюся, подивляв її енергійність у праці для Пласту, бажання, зусилля і час, віддані для розбудови організації по різних краях. Думаю, такі відчуття були й у делегатів Зборів, бо по завершенні виступу весь зал стоячи аплодував уступаючій Голові ГПБ, дякуючи за її посвяту для Пласту.



Як зазвичай відбувається на початку пластових зібрань, провід вручає різноманітні відзнаки нашим заслуженим подругам і друзям. Збори КУПО — добра нагода для надання найвищих нагород та відзначень. Отож, Головний Провід підвищив до ступеня пластунки сеньйорки керівництва пл. сен. Катрису Долішню (Канада), а пл. сен. Арету Куріцу (США) відзначив Орденом св. Юрія в золоті. Нагороду, а також відповідні грамоти вручив Голова ГПР пл. сен. Володимир Базарко.

Привіти на адресу форуму надіслали Глава Української греко-католицької Церкви Блаженніший Святослав, Предстоятель Православної Церкви України Блаженніший Єпіфаній, Світовий Конгрес Українців та Світова управа Суму.

Тут не описуватиму звіти членів уступаючого проводу і країв, бо кожен охочий може їх переглянути у книзі матеріалів 20-х Зборів КУПО (в електронному форматі вона доступна в мережі). Зазначу лише, що надання звільнення уступаючому проводу відбулося одногосно. Для любителів статистики — 55 голосів «за».

Трошки більше уваги відведу другій сесії Шостого Пластового Конгресу. Млявий і навіть формальний перебіг першої сесії у 2017 р. не додавав оптимізму тим, хто бачив цю точку у цьогорічній програмі, але вони помилилися. Модератор пл. сен. Михайло Винницький, ЧоК, провів другу сесію конгресу фахово, доповідачі заздалегідь якісно підготувалися. Тому і першого дня, і в суботу (2 листопада) дискусія видалася продуктивною, змістовною, цікавою, ба навіть отримала у своїй кульмінації таке собі «революційне» для багатьох присутніх забарвлення.

Першого дня ввечері говорили на тему Трьох Головних Обов'язків пластуна. Модератор у тематичній презентації подав дискусійні тези. Прозвучали думки від представників країв. Окрему доповідь на теми Пластового Закону й актуальності деяких точок під сучасну пору, а також ролі КУПО у світовому Пласті зробив пл. сен. Борис Франкевич (Німеччина). Потім делегати в групах обговорили чотири змодельовані ситуації (в контексті Трьох Головних Обов'язків) і доповіли присутнім про результати дискусії.

Як виявилось, це була лише прелюдія до суботньої частини конгресу. В якийсь із моментів обговорення теми «Один світ — один Пласт» модератор надав слово представнику України ст. пл. гетьм. скобу Романові Тимоцьку, ЛЧ. Він зачитав звернення групи делегатів. Про цей оприлюднений перед делегатами Зборів КУПО документ ви, шановні читачки й читачі, мабуть, чули. Напевно, хтось мав нагоду його прочитати. Тут, для історії, подам текст повністю. Адже це звернення не лише стало кульмінаційним моментом конгресу. Воно викликало емоційні виступи представників різних країв. Мені чомусь здалось, що воно так мало вплив і на вибір нового складу Головного Проводу.

Ось цей текст:

*«Пластуни в діаспорі впродовж багатьох десятиліть зберігали та розвивали пластову ідею, поки Пласт не міг існувати в Україні. Тільки завдяки цьому Пласт має майже безперервну понад столітню історію і зміг повернутись та розвиватись в Україні після здобуття незалежності. КУПО та провід світового Пласту десятиліттями були зовнішніми авторитетами та зразком пластової постави, які неодноразово рятували Пласт в Україні та інших краях від серйозних потрясінь. КУПО, провід світового Пласту та величезна кількість пластунів з діаспори доклались до створення, відновлення та розвитку Пласту по світі і в Україні своїм часом, досвідом, фінансами та зусиллями. Зі свого боку, Пласт в Україні безмежно вдячний усьому світовому Пласту за це.*

*Процеси останніх років та події на цих Зборах КУПО ставлять під сумнів авторитет світового проводу Пласту і КУПО загалом та викликають загрозу для розвитку Пласту. Йдеться про відхід від пластових цінностей та ідеалів, які об'єднують пластунів більше століття. А саме:*

*1) ГПБ та ГПР при роботі над Грамотою про Начального Пластуна на свій розсуд протрактували та змінили рекомендацію КУПО на протилежну за змістом, таким чином проігнорували рішення пленуму КУПО;*

*2) останній процес виборів Начального Пластуна через зливу компромату в найгірших традиціях політиканства не мав нічого спільного з пластовими цінностями;*

*3) світовий провід Пласту не бачить необхідності та створює перешкоди відкритій дискусії про стан та майбутнє Пласту, через що 6-й Пластовий Конгрес не діяв більше 2 років;*

*4) номінаційна комісія та ГПР свідомо чи несвідомо стали одним з інструментів найбруднішої виборчої кампанії, яку довелось побачити в Пласті;*

*5) пленум КУПО прийняв рішення щодо надання права ухвальних голосів, яке прямо суперечить Статуту КУПО;*

*6) в Україні зосереджено 5/6 чисельності світового пластового юнацтва. ВРСК, відхиляючи пропозиції, затверджені КПЗ із зом України, обмежує розвиток УПЮ в Україні.*

*Виходячи з вищенаписаного, ми бачимо критичну необхідність розпочати щирі, публічні та відкриті дискусії щодо формату взаємодії Пласту в світі.*

*При цьому ми розуміємо, що при будь-якому форматі взаємодії Пласт в Україні має бути відкритим до співпраці зі світовим Пластом, кожним окремим краєм чи пластовими групами, окремими станицями, куренями чи персонально з пластунами з-поза України, та всіма можливими зусиллями повинен допомагати Пласту в світі рости та розвиватись».*

*Підписали делегати від України та Великої Британії пл. сен. Микола Музала, V; пл. сен. Станіслав Андрійчук, ЦМ; ст. пл. Іванна Герус, КВ; пл. сен. Оля Федецин, ПС; пл. сен. Ростислав Добош, ЦМ; пл. сен. Віталій Троць, ОЗО; ст. пл. гетьм. вірл. Ольга Герус, ЧоК; пл. сен. Микола Бізус, ОЗО; пл. сен. Мирон Спольський, ВБ; ст. пл. гетьм. скоб Роман Тимоцько, ЛЧ; пл. сен. Марта Муляк, ЧХ; пл. сен. Уляна Кульчицька, Гр.*



▲ Оргкомітет 20-х Зборів КУПО. Четверта праворуч — голова пл. сен. Оксана Микитчак. Пуллах, 2 листопада 2019 р.

Не буду аналізувати тут емоційність звернення, розмірковувати над достовірністю закидів чи звинувачень, але один факт констатувати таки варто: завершилася друга сесія Шостого Пластового Конгресу тим, що на міжкrajовому рівні розпочато дискусію щодо формату взаємодії Пласту у світі. Чи захоче і зможе Пласт України домінувати в цьому процесі та як це сприймуть пластуни діаспори — покаже час.

Суботній день 20-х Зборів КУПО, сповнений дискусій та емоцій, завершився святочною вечерєю в ресторані Пуллаху «Рабенвірт». Там учасників Зборів привітав Генеральний консул України в Мюнхені Юрій Ярмілко. Чудову творчу програму провели ведучий Андрій Спех та пластове тріо з Мюнхена. Дякувала учасникам форуму та оргкомітетові голова організаційного комітету 20-х Зборів КУПО Оксана Микитчак.

По-особливому запам'ятався цей день і станичний Лондона Марті Муляк. Як членкиню куреня «Чорноморські Хвилі» її нагороджено відзнакою Командування Збройних Сил, Спілки Офіцерів і Асоціації Комбатантів за несення і ширення ідеї Українського Чорноморського Флоту. Від всього «чорноморського» товариства нагороду вручив пл. сен. Марко Чуквінський, ЧМ. Традиційно в рамках Зборів КУПО відбулися Великі Ради Орлиного і Скобиного Кругів (між іншим, в рамках ВРСК не обрали головного булавного УПЮ), Загальний з'їзд УСП та Велика Рада УПС, а кульмінацією стали вибори Головного Проводу на каденцію 2019—2022. ГПБ очолив пл. сен. Мирон Спольський, ВБ (Україна), який тривалий час пластував у Канаді. Він із різницею в два голоси переміг іншого пластуна з України — діловода видавництва та інформації ГПБ двох каденцій пл. сен. Сергія Юзика, СМ. Головою ГПР став пл. сен. Ігор Микита зі США.

Серед важливих рішень 20-х Зборів КУПО згадаю такі: в Пласті запроваджено новий орден для вихованців, які вже не є членами організації, але активно працюють для української справи; запроваджено відзнаку для добродіїв Пласту (називатиметься орденом Архистратига Михаїла); в Правильнику УПЮ передбачили «опікуна куреня»; 2-й ступінь Кадри виховників УПН тепер надаватимуть крайові організації; в статуті КУПО з'явилися Пташата (п'ятий пластовий улад); Статут КУПО визнав пластові групи в 15 країнах світу, які тепер теж отримають право голосу на Зборах КУПО (разом з тим, вимоги до повного членства країни в КУПО вирости із 50 до 100 пластунів); окружні проводи в Україні отримають на однострої відзнаки (такі ж, як у станичних і крайових провідів, але бронзової барви).

Останній, недільний день Зборів теж запам'ятався особливим моментом. Після ранкового Богослужіння делегати оплесками привітали новий край у складі КУПО — Австрію.

20-ті Збори КУПО завершилися заприсяженням новообраного проводу і словом до учасників форуму Голови ГПБ пл. сен. Мирона Спольського, ВБ. Він, зокрема, сказав:

**ПРОШУ, ЩОБ МИ ЗАВЖДИ БУЛИ  
З ДОБРОЮ ГАДКОЮ ОДИН ПРО  
ОДНОГО, ДО НАШИХ НАМІРІВ  
І ДО ВСЬОГО, ЩО МИ РОБИМО.**

Він повідомив, що першим з країв, який відвідає він або заступник голови ГПБ пл. сен. Ростислав Добош, буде Австралія. Наступні Збори КУПО прийматиме Пласт у США.



## СІЄТА: РОЗДУМИ ПІСЛЯ ПЛАСТОВОГО ТАБОРУ

ОЛЕГ ФИЛИК

Людині притаманне розчарування. Після першого досвіду юнацького табору в Сієтлі я усвідомив: шкодую, що не розпочав пластування швидше, але краще пізно, ніж ніколи. Тому вдячний, що відкрив для себе Пласт завдяки літньому табору. Його учасниками стали пластуни з багатьох осередків США.

Мешкаю у штаті Вашингтон близько 11 років. Наш штат має неймовірно прекрасну природу! Я відвідав майже кожен його куточок від сходу до заходу, від півночі до півдня, тому не вірив, що побачу щось нове під час табору. Але помилився.

Не будучи пластуном, я б не побачив таку красу природи! Не всі можуть сказати, що за їхнім обідом в горах спостерігали різнокольорові метелики (їхні барви такі, що жодні фарби у світі не змогли б передати цю красу). Не всі можуть сказати, що вдихали таке чисте солодке повітря, наповнене пахощами квітів, які ростуть лише в горах. Ще більше людей не могли б сказати, що піднімалися вулканом на висоту 10000 футів поміж хмарами і під звуки руху льодовиків. Але учасники нашого літнього табору пережили всі ці моменти і навіть більше.

Ми дихаємо, метушимося, проявляємо інші ознаки життя, але насправді ми не живемо — існуємо. Під час табору я навчився відчувати і справді жити, що тепер допоможе мені переорієнтувати кожен день мого подальшого життя. І впевнений, що кожен пластун узяв зі собою один або більше спогадів, де вони по-справжньому відчували життя.

Маючи українське коріння, маю велике бажання показувати і підтримувати наші звичаї та культуру. Але робити це самому, без допомоги та керівництва, є майже неможливо. Пластовий табір надихнув мене бути ще кращим українцем! Почав вивчати більше народних пісень, і коли співаю, думками лину до часу, проведеного біля ватри.

На жаль, табір позаду, як і все у житті, що має початок та кінець...

— ” —

**ВІРЮ, ЩО ДРУЖБА, ЯКА  
УТВОРИЛАСЯ В СІЄТАІ, НЕ  
ЗАКІНЧУЄТЬСЯ, ЩО ДАЄ НАДІЮ  
НА НАСТУПНІ ПРИГОДИ.**

< Учасники та учасниці захоплюючої мандрівки, що відбулася під час табору

## З-ПІД ВОДИ – У КОСМОС

пл. скоб ОЛЕКСАНДР ШЕВЧУК

12 жовтня 2019 року мені випала нагода відвідати зустріч з американською астронавкою українського походження, вихованкою Пласту Гайдемари Стефанишин-Пайпер, що відбулася у житомирському Музеї космонавтики ім. С. П. Корольова. Поспілкуватися з Гайді прийшли всі охочі: повен зал молоді, а також люди старшого покоління. На зустрічі було і юнацтво підготовчого куреня ім. Олега Ольжича, 98-го куреня ім. Марусі Соколовської, старші пластуни з куренів «Дубове Листя», «Чорноморці», «Амазонки», сеньйори з куреня «Дубова Кора».

Передусім, було цікаво дізнатися про кар'єру Гайді. У 1984 році вона закінчила Массачусетський технологічний інститут зі ступенем бакалавра за спеціальністю машинобудування, а вже через рік отримала ступінь магістра з тієї ж спеціальності. У червні 1985 року вступила до Військово-морських сил США (пройшла вишкіл у Вишкільному центрі рятувальних і підводних операцій ВМС). Зараз має звання капітана Військово-морських сил США. Ця деталь викликала здивування учасників зустрічі: практично з-під води наша героїня потрапила у космос!

1 травня 1996 Гайдемари була прийнята до корпусу американських астронавтів (NASA-16) як кандидат на політ у складі місії. 1998-го закінчила підготовку та прийнята до Відділу астронавтів NASA: спочатку член групи, що займалася спорядженням астронавтів у день старту, згодом у відділі, що займається діяльністю астронавтів у відкритому космосі (EVA Branch).

27 лютого 2002 року отримала призначення спеціалістки польоту в екіпаж шатла «Атлантик STS-115», старт якого був призначений на весну 2003 року. Однак у зв'язку із загибеллю шатла «Колумбія» політ відклали.

Від 9 до 21 вересня 2006 року здійснила свій перший космічний політ як спеціаліст польоту «Атлантик STS-115». Гайді стала 445-ю людиною і 279-м астронавтом США в космосі. Тривалість її польоту склала 11 днів 19 годин 06 хвилин 35 секунд. Під час проведення польоту Гайдемари здійснила два виходи у відкритий космос. Від 15 до 30 листопада 2008 року здійснила другий космічний політ як спеціалістка польоту «Індевор STS-126». Тривалість польоту склала 15 днів 20 годин 30 хвилин 34 секунди.

Про цю зустріч я мріяв ще з 2013 року, коли тільки потрапив до Пласту. Найважливішим для мене був момент, коли наважився запитати Гайді про те, які навички, здобуті в Пласті, знадобилися їй у космосі. Вона відповіла: «Перш за все, робота в команді, відповідальність, вміння подбати про себе, своє спорядження». На запитання: «Вода, Космос, а що далі?», — вона відповіла жартома: «Онуки. Чекаю на те, щоб стати бабусею», а на запитання «Чи хотіли б ви повернутися до космосу?», — вона відповіла «Так, звісно, адже це неповторні відчуття...»

На згадку про цю зустріч з житомирськими пластунами ми подарували Гайді пластову нашивку з лїлейкою. Цікавими були і її спогади про пластові табори. Вона сказала, що Пласт дав багато корисних навичок, які вона застосувала в своїй професійній діяльності. Такі зустрічі справді мотивують та надихають на нові звершення. Гайдемари Стефанишин-Пайпер — справжній приклад всебічного розвитку пластунки. Адже вона підкорила дві стихії: має звання капітана ВМС США і двічі побувала в позаземному безмежжі. Я пишаюся, що виховуюся в організації, в якій сформувалася Гайдемари Стефанишин-Пайпер.

→ Гайді Стефанишин-Пайпер (посередині) з учасниками житомирської зустрічі. Світлина Наталії Колесник





## ХАРКІВСЬКИЙ ПРОРИВ ПЛАСТУ

пл. сен. ОЛЕНА ШЕРЖУКОВА

Це розповідь про історію прориву станиці Харків — осередку пластового руху, який є найважливішим для розвитку українського скавтингу на Харківщині, а після окупації Донецька і Луганська — для всього сходу України.

Відновлення пластового руху в Харкові відбулось у перший рік військового протистояння. Ідея створити пластовий осередок належить волонтерській групі Help Army, яка активно займалась допомогою цивільним громадянам, що волею долі в одну мить опинились у вирі фронтових подій.

Тоді, навесні 2015 року, патріотичне виховання молоді постало найважливішим із завдань, оскільки саме діти стали янголами-охоронцями для наших військових на фронті. Діти малювали малюнки, діти плели обереги, діти випікали солодощі — все це задля того, щоб дієво проявити свою підтримку тим, хто захистив мирне життя і наші кордони.

Навколо ідеї відновлення пластового руху на сході України Help Army об'єднала всіх небайдужих громадських активістів Харківщини: це і ГО «Автомайдан», і організація допомоги переселенцям «Станція "Харків"», і «Майдан Моніторинг», «Адаптаційно-консультаційний центр», БФ «Харків з тобою», ГО «Мир та порядок» та багато інших.

На той час пластовий осередок у Харкові мав у своєму складі лише 4 дітей та 2 дорослих виховників, і це через 25 років з моменту відновлення організації в Україні! Вже за декілька місяців, наприкінці серпня 2015 року, в Харкові відбувся перший пластовий табір «Спробуй з нами», який налічував 62 дітей та дорослих. Тут було три цільових аудиторії дітей: діти військових, які воювали на Сході, діти-переселенці з «сірої зони» та діти волонтерів. І саме ці діти стали основою нового пластового осередку, який отримав міцну підтримку і спільноти міста, і найбільш активних громадян.

Головним викликом створення пластових осередків саме на сході є повна відсутність прошарку молоді, що пластувала у дитинстві та може сама взятися до виховницької праці, маючи достатній практичний досвід. І якщо подивитись на карту країни, то історично склалось так, що найчисельніші осередки Пласту зосереджені на Заході та в Києві. Але й там через відсутність достатньої кількості підготовлених пластових виховників черга на вступ до організації складає від декількох місяців до півроку-року!

Втім, саме Схід сьогодні є місцем активних бойових дій, які стали можливими ще й через майже повну відсутність патріотичного виховання, популяризації національної самоідентичності та українського способу життя.

На сьогодні станиця Харків Пласту — Національної Скаутської Організації України налічує більш ніж 250 дітей та дорослих, і в основному це діти загиблих та важкопоранених на фронті, діти переселенців, діти батьків з активною громадською позицією.

Ми допомагаємо у розвитку скавтської діяльності всім східним станицям пластового руху: Авдіївка, Сіверодонецьк, Краматорськ, Слов'янськ та інші. Пласт не належить жодній релігійній конфесії, ми виховуємо дітей та молодь у традиції толерантності до представників різних віросповідань.

Пласт у Харкові вже понад три роки є співорганізатором та партнером таких знакових для Сходу подій, як низка фестивалів «Перлини Слобожанщини», спрямована на розвиток української культури та підтримку місцевих музеїв, культури та науки. Ми другий рік поспіль співорганізуємо спортивні змагання для важкопоранених бійців «Ігри героїв».

Щороку проводимо Фестиваль Вертепів, на який збираються вертепні колективи з усіх областей України, організуємо одночасне виконання колядки «Нова радість стала» як в Україні, так і за кордоном. Лише в 2019 році в рамках акції «Вифліємський вогонь миру» наші діти передали лампадки з місця народження Ісуса Христа в 170 установ: лікарні, дитячі будинки, сиротинці, будинки літніх людей, державні установи.

Серед членів нашої станиці — європейські призери спортивних змагань з бадмінтону та триборства Леся Чуркіна та Іринка Бекетова; провідники суспільної думки та люди з активною громадською позицією — народні депутати, депутати міської та обласної рад, голови рад громадського контролю, організатори руху допомоги онкохворим, члени опікунських рад різних рівнів, в тому числі Української академії лідерства, священники, керівники епархій, знавці історії та архітектури. Сьогодні Пласт об'єднав усіх нас навколо ідеї вірності своїй країні, служіння людям та відродження свого рідного краю.

— ” —

**ЦЕ БУЛО НЕЗАБУТНЬО,  
ФЕЄРИЧНО, НЕЙМОВІРНО  
І В МІРУ ВИПРОБОВУЮЧЕ!**



< Світлини зі станичного фотоархіву

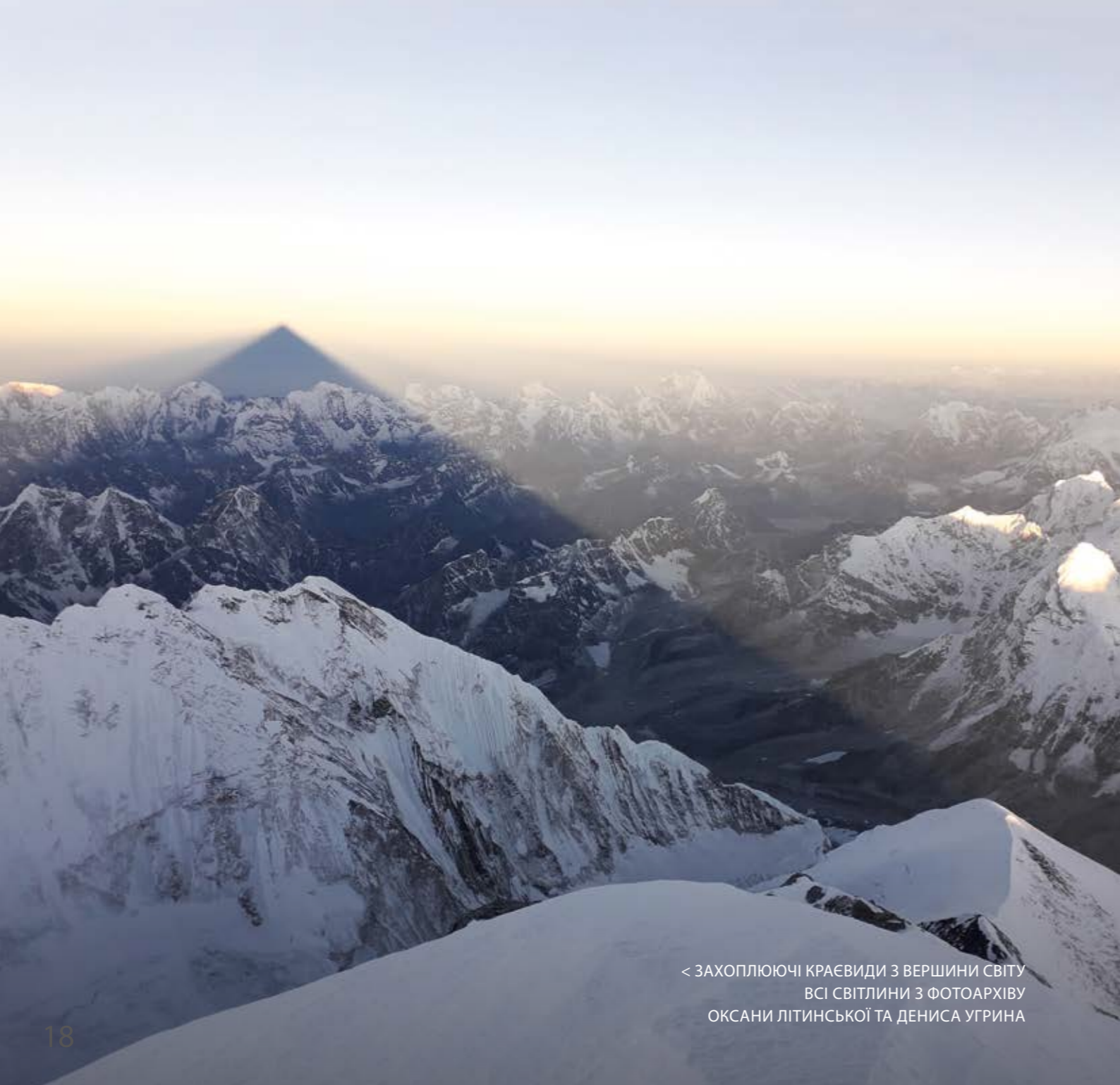




# ДОРОГА НА ЕВЕРЕСТ — НЕЙМОВІРНА КАТЕДРА ПРИРОДИ

ОКСАНА ЛІТИНСЬКА, станиця Лондон

Закінчення.  
Початок у попередньому числі журналу



< ЗАХОПЛЮЮЧІ КРАЄВИДИ З ВЕРШИНИ СВІТУ  
ВСІ СВІТЛИНИ З ФОТОАРХІВУ  
ОКСАНИ ЛІТИНСЬКОЇ ТА ДЕНИСА УГРИНА

Може, на знімці не так видно, але на вершині я побачила, що земля насправді не є пласка.

До речі, про фото. Була проблема: я взяла зі собою два айфони, зарядила їх, прив'язала шнурком, щоби не впали десь. Також поставила хімічні обігрівачі, запахла у великі внутрішні кишені (ближче до тіла). Вийшла на вершину, а вони не працюють. Думаю: «Була на Евересті, а знімки мати не буду». Що робити? У пригоді став мій шерпа Пемчірі. Він мав «Самсунг», тому всі знімки з вершини — з його «Самсунга». Зрозуміло, вони не такі якісні, але ж є! І ще фотожурналістка Магда Лассота зробила мені знімку, коли я зійшла з вершини в базовий табір (згадувала про це раніше). На фото видно сліди від кисневої маски, яка доволі щільно прилягала до обличчя, трохи сонце спалило лице, я не спала, тому очі червоні (саме це фото розміщене на обкладинці журналу. — Ред.). До речі, щоби привести до порядку обличчя, потім довелося трохи попрацювати: декілька разів ходила у СПА.

На вершині шерпа на кілька секунд знімав рукавиці, робив фото і відразу — руку під пахву, щоби зігріти. Знову зняв — і так декілька разів. Я мала свою систему. Першою в мене була тонка рукавиця з сенсорами. На ті рукавиці я придбала електричні рукавиці з акумулятором, а зверху вбрала ще одну рукавицю. Потім була проблема, як перенести знімки з «Самсунга» на айфон, бо шерпа залишався в базовому таборі, а я йшла вниз. Довелося просто зробити знімки з його екрана. Так з'явилися перші фото, які я поширила через Фейсбук. Згодом ми перенесли їх на мій комп'ютер. Отже, якщо ви йдете в дуже холодні місця — знайте, що брати.

Вийшла на вершину — мала пів сльози. Там вона замерзла (це видно на фото). На вершині вже як слід не рухаєшся, стає трохи зимно. Щось швидко треба робити і йти вниз, адже температура -40° С. Якраз сонце зійшло. Шерпа добре знав, яким має бути темп і в який час іти, щоби бути на вершині саме на сході сонця. Адже саме такі фото, які бачите, дуже рідко трапляються. На знімках тінь, яку Еверест кидає на інші гори. Треба було зійти на вершину саме в той час і в тому місці, щоби зробити таке фото.

Щодо почуттів... Зрозуміло, вони неймовірні. Однак я завжди переживаю за майбутнє. Тепер слід безпечно сходити вниз. Шкодою, що не провела там трошки більше часу і не насолодилася тією красою та близькістю до Всесвіту. Ще одна важлива деталь. Коли видихаєш, багато конденсату збирається на костюмі, деколи замерзають замки на одязі. Треба вважати, щоби якийсь із замків не замерз, якщо щось захочеш з'їсти чи попити.

З четвертого табору вгору ми йшли не групою, а по двоє: ти і твій шерпа. Група завжди рухається повільніше, чим більше людей, тим повільніше. На вершину я піднялася другою з нашої групи. І це був найкращий час, бо перший вийшов, коли було дуже холодно і темно, а інші мусили стояти в черзі набагато довше: і догори, і вниз. Тому мені дуже пощастило, що Пемчірі за свої сорок чотири роки вже був чотирнадцять разів на Евересті і знав добре, коли слід вийти.

## ДОРОГА НА ВЕРШИНУ ТА ВНИЗ ТРИВАЛА ВІСІМНАДЦЯТЬ ГОДИН (включно з очікуванням у чергах).

\*\*\*

На цьому Оксана завершила розповідь про надзвичайне і водночас захоплююче сходження. Далі присутні мали змогу поставити їй запитання.

— Як ви довідувалися прогноз погоди?

— Дуже слушне запитання. Прогноз погоди — надзвичайно цінна послуга. За неї платять багато грошей. У світі є лише четверо-п'ятеро людей, які займаються прогнозом погоди на Еверест. Саме тому тепер багато людей здійснює сходження, бо прогнозування погоди дуже покращилося. Колись люди йшли на цю вершину, коли були готові, а там, як кажуть, побачимо, що буде з тою погодою. В процес прогнозування входять різні математичні, фізичні моделі, слід передбачити, як хмари рухатимуться і т. д. Ми користувалися як основним прогнозом погоди від бельгійського фахівця, професійною діяльністю якого є прогнозувати погоду в Антарктиді. А щодо нашого гіда, він проводить в Антарктиді майже кожну зиму. Він саме у цього бельгійського метеоролога й брав прогноз погоди. Теж дуже добрий прогноз роблять один португальський і один еспанський фахівці, також — метеоролог зі США та Австрії. Тим декільком людям можна довіряти.

У процесі сходження важливо мати доступ до інтернету, а також періодично телефонувати в базовий табір. Саме через прогноз погоди ми не вирушили на вершину запланованого дня, а пішли наступного. Для отримання вкрай важливої інформації щодо прогнозу погоди після базового табору користувалися радіозв'язком.

— Як їсти в кисневій масці?

— Знімаєш на декілька секунд, щоби з'їсти чи попити щось, і відразу одягаєш.

— Чи є електричні шкарпетки?

— Я не брала електроречей для ніг. Черевики доволі теплі. Більше переживала за руки. І забагато електроречей — недобре: їх треба заряджати. Хоча я мала з собою акумулятор. Існують устілки з підігрівом, шкарпетки, вони доволі ефективні.

— Чи ти щось несла на вершину: ікони, фото?..

— Несла український прапор і бурлацький вимпел. Знімка з ним не вийшла, але він там був.

— Скільки ти випила води під час сходження і чи це була звичайна вода, чи спеціальний розчин? Також прошу сказати, на скільки ти схудла?

— Я взяла дві пляшки води по півлітра кожна. Загалом випила 750 грамів. Це в час сходження на саму вершину і повернення. Дорогою вгору намагалася не пити, і в туалет ніхто не ходив. Здається, один з тих одинадцяти загинув, коли вирішив відійти за потребою, бо відчепився від шнура. Втратила 8 відсотків ваги.

— Що змінилося в житті після сходження?

— Підхід до речей змінився. Жінки й досі не мають однакових можливостей з чоловіками та менше призвичаєні перемагати. Суспільство змінюється, але... Часом віра в себе надзвичайно допомагає, а гори



мені додають впевненості. Сходження на Еверест дало мені спокій і вплинуло на більш філософський підхід до життя.

— Чи був якийсь момент ікс за тих два місяці?

— Момент був на «балконі». Аж коли був саме вихід на гору (вночі), ми були на «балконі» — поміняли кисневі циліндри. І шерпа каже мені: «Он ліхтарики там змійкою рухаються догори. Там — південна вершина». Я глянула і кажу:

— ” —

**«ОК. Я, МАБУТЬ, ЦЕ ЗРОБЛЮ».  
ЦЕ БУВ МІЙ МОМЕНТ ІКС.**

— Два запитання: як зійти з Джомолунгми і яким є самопочуття Дениса?

— Акліматизуєшся до меншого кисню в атмосфері. Коли є більше, то все гаразд. Тому багато атлетів тренуються на висоті, а потім змагаються нижче. В мене було дуже дивне відчуття, коли я повернулася. Була страшенно втомленою, але відчувала більше сили. Вниз ми йшли дуже швидко. Щоб зійти з вершини до базового табору, нам треба було два дні. Денис — окрема тема, тому що мій найважчий день на горі був, коли він повинен був зійти вниз. Ми з ним виходили разом на всі вершини. Ми звикли, як ми поведимося, звикли ділити різні відповідальності, хто що робить. Попередньо я демонструвала знімку, коли він сидить і топить лід. В мене знімка в тому самому місці, тільки з дуже сумним обличчям. Його мені дуже сильно бракувало — психологічно, бо інакше... Ми це все плянували весь час: що, як буде, як ми це робитимемо. Для мене був дуже важкий день, коли йому лікарі сказали, що якщо він піде вгору — ризикуватиме своїми очима. В нього був крововилив в обидва ока. Був ризик, що він нічого не буде бачити. А це, звичайно, піддавати ризику себе й інших людей. Вирішити не йти догори після того, як ти заплатив чималі гроші, як ти готувався багато років, як плянував бути першим в чомусь, — це дуже складне рішення. Він є людиною великої душі, щоби прийняти таке рішення і підтримати мене, щоби я йшла далі.

— Як зародилася ідея здійснити сходження на Еверест?

— Більшість з вас знає: коли спитали першу людину, яка вийшла на Еверест, Едмунда Гіллари, чому він вирішив зійти на найвищу вершину світу, той відповів: «Тому що вона там є». Чи це може бути філософська відповідь на запитання? Вийти на Еверест — це не була мрія життя чи щось таке. Мабуть, немає багато людей, які знають точно, що вони будуть робити через 5-10 років і до того прямують. Коли нам з Денисом було 37 років, ми подумали: скоро 40. Щось треба робити, поки ми ще є... Я сказала: ходімо на Південний Полюс. Денис заперечив. Ми у Пласті весь час ходили горами. Де ж то ми підемо туди. Мусимо йти в гори! Ми загуглили, на яку можна вийти вершину без спеціальних знань. Побачили: Акконкагуа. Ніколи не чули про неї.



^ Подекуди місцеві жителі висікають молитви на величезних каменях, відтак розмальовують їх

А це є найвища вершина в світі поза Гімалаями. Вона має майже 7 тис. метрів і знаходиться в Аргентині. Ми сказали: «Йдемо!» Почали серйознішу підготовку. Помандрували Альпами, навчилися правильно ходити в кішках та використовувати обв'язки, карабіни тощо. В нас не було великого досвіду. Тоді, після тієї вершини, нас відразу щось таке захопило: вигляди там неймовірні, кольори. Ну і, мабуть, почуття близькості життя і смерті в кожного там більш насичені, аніж у звичайному житті. Тоді задумали: підемо ще на якусь вершину. І так воно одне за одним якось в'язалося, що ми вже зійшли на декілька вершин. Тоді хтось з нас сказав, що є такий плян: сім найвищих вершин. Спробуймо його виконати удвох, як пара. Ми вже на більшість з них і так зійшли. Я погодилася. Починаймо думати над тим. А що Денис зробив? Він вже якимось чином всім розповів. Отже, ми мусили це робити. До такого завдання треба було поставитися дуже-дуже серйозно. Вкотре наголошу: це завдання більше перемоги чи підкорення себе, ніж підкорення якихось вершин для слави чи для чогось подібного. Для мене це переноситься у звичайне життя, бо маю більше впевненості в тому, що я роблю і думаю. І теж виробила, мабуть, більше терпеливості до людей, до їхніх помилок.

— На Еверест є два виходи: з Непалу і Китаю. Чому ви обрали маршрут з Непалу? Які відмінності?

— Саме так, на Еверест можна виходити двома маршрутами: з півночі — з китайського боку, з півдня — з непальського. Різниця в тому, що маршрути трохи інші. По-перше: щоб добратися до базового та-



^ Денис Угрин і Оксана Літинська крок за кроком наближаються до мети

бору з непальського боку, треба пройти через оті всі села. Це дуже цікаво. Спостерігали за культурою: як люди живуть, що вони їдять, їхній побут. Це тривало яких днів десять, але чим довше йдеш — тим краще акліматизуєшся.

З північного боку ти доїжджаєш на авто до базового табору. Він теж на доволі великій висоті, теж відбувається акліматизація дорогою, але на авто довозять багато речей і там вже є набагато комфортніше, ніж з південного боку. Там трохи безпечніший маршрут, бо немає на ньому чогось такого як льодопад, наприклад. Але з північного боку набагато більше часу проводиш на більших висотах. Тобто там передостанній і останній табори вже є фактично в зоні смерті. Тому більше людей віддають перевагу підйому з південного боку через те, що там не так довго проводиш час у тих зонах. Але ми й так були в такій зоні один екстра-день.

Ще одна причина вибору нами саме цього маршруту. Не так легко працювати з китайською бюрократією, як з непальською корупцією.

— На одній зі знімок бачимо, що у вашій групі був син першопрохідця, що зійшов на Еверест. Чи так це?

— Дорогою вгору ми лише зустрілися з родиною сина того, хто був першим на Евересті. Дуже вони подібні: син і особливо внук. Там був і син, і внук, і внучка Едмунда Гіллари. Було цікаво з ними поспілкуватися. Шерпою Едмунда був непалець Тенцинг Норгей.

Родина Гіллари теж займається альпінізмом. Однак тоді вони не йшли вгору. Вони лише спостерігали...

Адже сам Едмунд Гіллари після того, як здійснив сходження, присвятив своє життя розвитку того регіону. З його допомогою і летовище там збудовано, і багато шкіл відкрито. Тобто він намагався збирати гроші, щоб вкладати їх саме туди. Його рідні йшли глянути, як оті всі проекти працюють.

— Чи є проблеми з зором і пам'яттю? Зі свого досвіду — не міг повірити, що таке щось трапляється. Друге: чи відчуваєте, що ви стали адреналінозалежною (бо Еверест — це адреналін, як-не-як)?

— Проблеми з пам'яттю трохи є. В мого чоловіка були проблеми з зором, але вже та кров розсмокталася. Так що у нього вже все гаразд. Я проблем із зором не відчувала. Адреналін? Думаю, як пам'ять вернеться, то зможу відповісти докладніше.

— Які були перші думки, коли ви дісталися вершини?

— ” —

**— НЕВЖЕ Я ЗМОГЛА ВИЙТИ?  
ЦЕ БУЛА МОЯ НАЙПЕРША ДУМКА, А  
ДРУГА: ЯК МЕНІ ЗВІДСИ БЕЗПЕЧНО  
ЗІЙТИ?**



— Чи бачили на шляху загиблих і які виникали думки?

— Більшість людей загинули або в той день, або після того, як ми сходили. Тобто я їх не бачила. Останки загиблих у попередні роки (якщо їх ніхто не забрав) там намагаються віднести трохи вбік. З часом їх засипає. Я бачила один новий труп маршрутом, як іти до четвертого табору і в бік Лоцці. Це був болгарин, який намагався вийти на Лоцці без кисню. Сходження без кисню — це 30 відсотків ризику померти. Він знав, на що йшов. Його прив'язали льодобуром, щоби він не з'їхав вниз і, здається, пізніше мали забрати. Однак забрати — це теж проблематично. Тут потрібен не один шерпа. Треба четверо або й більше людей, щоби саме по тій стіні, яка є дуже слизька (бо льодяна) могли спустити загиблу людину. Адже вертоліт долітає лише до другого табору. Можливо, на довгій мотузці від третього табору можна забрати, але вище вже не виходить.

— Що далі? Чи сходження зарядило і вилилося в якісь нові цілі, завдання?

— Про пляни?



## ЗНАЄТЕ, ЯКЩО ВИХОДИШ НА БУДЬ-ЯКУ ВИСОКУ ГОРУ, ТО ВИСОТА Є ВІДНОСНОЮ ДО ТОГО, ЩО ЇЇ ОТОЧУЄ.

Тому, коли виходиш на якийсь верх, завжди маєш відчуття величності природи і того, що ти дуже мала істота в цьому Всесвіті. Вийти на Деналі — це не менш захоплює, ніж вийти на Еверест. Я такі відчуття переживала вже декілька разів. І тепер не знаю, які ще будуть пляни. Треба мати багато вільних днів, щоби могли ті пляни втілювати в життя. Думаю, Антарктика точно має бути.

— Ти сказала, що після сходження отримала більше впевненості, більше внутрішнього спокою, терпимості до інших. А що відбувалося до сходження? Що підтримувало, надихало: чи знання того, що підготовка була ґрунтовна, чи віра в себе, чи у вищі сили? Що давало впевненість і можливість робити кожен наступний крок?

— Мабуть, це психологічна техніка, коли думаєш про те, що відбувається зараз, в даний момент, і намагаєшся не думати, що буде завтра. Тобто думаєш, що сьогодні мені треба зробити саме це, а не інше. Сьогодні й роблю це і на тому концентрую увагу. Мені щось таке допомагає, бо багато мушу переживати, що має відбутися в майбутньому, як воно має бути. Ось така техніка сприяє.

— Два запитання. Перше: прошу розповісти про фандрейзингову кампанію, яку ви почали перед сходженням. Які в цьому напрямку подальші пляни? Друге: як проходило відновлення? Чи були харчі, про які ти постійно думала і хотіла скуштувати?

— Почну з другого. По поверненні додому приблизно тиждень харчувалася лише салатами зі свіжої зелені, овочами і фруктами. Цього в горах мені дуже бракувало. Не могла тим насититися, бо свіжих огірків, помідорів, зелені там не було. Вся їжа — або з консервів, або смажене (щоб не отруїтися). Зрозуміло, що це у сходженні має значення.

Щодо фандрейзингу. Так, ми збирали кошти. Є в Лондоні така організація — Ukraine Charity («Благодійність України»). Вона збирає гроші на допомогу дітям в Україні. Переважно ця допомога є більше матеріальна: треба щось купити до лікарні або додому для потребуючих дітей. Ми з Денисом долучилися до цієї діяльності.

Тоді ж до нас приїхав письменник та громадський активіст Сергій Жадан. Ми познайомилися з ним і його дружиною. Вони займаються благодійністю через Фонд Сергія Жадана. Вони запропонували нам проект для дітей, які живуть на Сході України — в Донецькій і Луганській областях. Йшлося про конкурс «Читай і пиши». Тобто діти мають читати найновіші українські книжки і подавати свої рецензії. Для мене і Дениса це було дуже важливо. Адже в теперішній час, коли стільки є пропаганди та незрозумілих речей, коли люди вірять поширеній неправді й не можуть через це приймати власних рішень, з нашого боку є необхідним сприяти тому, щоби діти критично ставилися до оточуючого середовища. Коли ти робиш рецензію на прочитану книжку, якийсь її огляд, то мусиш думати про позитиви і негативи. Розвивати саме це в дітей і молоді — важливе завдання, зокрема для нас. Ми вирішили підтримати таку ідею, але через організацію Ukraine Charity. Ми збирали гроші, а згадана благодійна організація займалася всіма адміністративними справами: як зібрані кошти перевезти, як організувати звітність і тому подібне.

— Роль кисню. Деякі люди йдуть на вершину зовсім без нього, а ти сказала, що аби вкусити канапку, знімала маску лише на декілька секунд.

— Серед важливого те, що кисень допомагає підтримувати температуру тіла. Я могла зняти маску й на 10 хвилин, але... Не варто доводити себе до потреби зігріватися. Тобто набагато легше підтримувати цілий час однакову температуру, ніж змерзнути, а потім зігрітися. Бо якщо вже змерзнеш, то зігрітися дуже не просто. Тому намагаєшся у всьому, що робиш, підтримувати той статус, в якому знаходишся: щоби ані руки не змерзли, ані ноги. Але теж мусиш щось їсти і пити. Наприклад, в четвертому таборі я ходила без маски якийсь час, оглядала його може хвилин 15. А за потребою слід вийти. Важливо до всього там ставитися відповідально і з обережністю. До речі, можна втратити свідомість, потім дуже важко відновитися до активно-го вертикального стану.

— Повернуся в давніші часи. Я — батько твого однокласника. Пам'ятаю тебе зі школи. Чи вже тоді закладалися бажання здійснити щось особливе? Чи це пішло зі школи, від друзів, від батьків?

— В нашій родині сьогодні поважна подія: бабусі виповнився 101 рік. Вона пережила ув'язнення в конц-центраційному таборі і повернулася в Україну.

Моя мама, як знаєте, здобула четверте місце в світі з шахів. Для мене родинне оточення було великим психологічним тиском: я маю щось зробити в житті. Його найбільше створював мені батько. Він завжди думав, що я буду досягати якихось вершин. Мабуть, саме ця віра сприяла тому, що я змогла здійснити це сходження. Не заздрю нашій доньці.

— Чи зустрічалися в горах ідеологічні вороги?

— Не було. Декілька входили до однієї з груп, але вони не пішли на вершину. Може, занедужали. Натомість в Катманду ми зустрілися з українцями, які піднімалися з північної сторони. Тож окрім нас було ще троє українців.

— Яка загальна вага наплечника і кисневих балонів, які треба нести вгору?

— В наплечнику під час сходження в мене був балон і запасні рукавиці, в які поставила обігрівачі. Це десь до 5 кг. Ну, і наплечник важить яких 2 кг. Також обігрівачі, літр води, телефони, зарядки, шоколад, з яким йшла вгору і зійшла вниз. Була ще інша їжа, але на висоті не хочеться їсти. Я себе примушувала щось перекусити. Отож, загалом десь 7 кг, а з тим усім — не більше 10 кг. Інші два балони ніс шерпа-надлюдина.

— У скільки приблизно вам обійшлася пригода?

— Можна зайти на веб-сайт — різні оператори рекламують, описують вартість. Сходження з південної сторони: вартість може коливатися від 25-30 тис. доларів США до 150 тис. доларів. Останнім часом з'явилося доволі багато місцевих дешевих операторів, які стверджують, що за низьку оплату виведуть на Еверест. Низьку вартість вони створюють тим, що не дають достатньо кисню. Вони завжди намагаються зробити все по мінімуму, але це створює ризики. Звичайна вартість сходження на Еверест — між 45 і 55 тис. доларів. Слід платити державі, слід платити «лікарям льодопаду», які облаштовують оті перила від базового до другого табору. Потім група вже від різних операторів облаштовує перила від другого табору і догори. За це теж треба платити. І мотузки, і льодобури, і карабіни — все це коштує гроші. Ну і, звичайно, за роботу шерп та за використання наметів треба платити, за доставку їжі теж. Однак, якщо говорити про вартість і порівнювати: якби ви жили в готелі два місяці, то теж трохи видатків було б.

— Які сни в горах?

— Від браку кисню в горах — фантазмагоричні сни. Я їх не пам'ятаю, але коли прокидаєшся — ніби подивився барвистий фільм. Сни там неймовірно бувають.

! Записав Юрій Леськів

Довгий і непростий шлях, але мети досягнуто: синьо-жовтий стяг — на вершині світу >





## ПРОЄКТ «ДОПОМОГА СЕНЬЙОРАМ СТАРШОГО ВІКУ»:

з чого все починалося і хто кому врешті допоміг

пл. сен. УСТЯ СТЕФАНЧУК, ГР

— ” —

**ДАЛЕКОГО ТЕПЕР 2001 РОКУ МИ  
З МОЇМИ ПОДРУГАМИ НОСИЛИСЯ  
З ІДЕЄЮ ВІДНОВЛЕННЯ  
СТАРШОПЛАСТУНСЬКОГО КУРЕННЯ  
«ТІ, ЩО ГРЕБЛІ РВУТЬ»,  
ЯКОГО НА ТОЙ МОМЕНТ  
В УКРАЇНІ НЕ ІСНУВАЛО.**

Нам було відомо, що у Львові є кілька сеньйорок, які начебто якимось чином були пов'язані з «Греблями», ймовірно, навіть належали до юнацького куреня ім. Марти Борецької, який, фактично, згодом став основою «Гребель». Отже, ми роздобули десь перелік старших сеньйорів, почали обдзвонювати пань зі списку по порядку. Ми ж бо не знали, хто саме з них нам потрібен. Врешті, після кількох не дуже вдалих розмов нам пощастило зідзвонитися з пані Галиною Субтельною. Говірка і вкрай зарадна жінка пояснила нам усе в деталях, розповіла, хто є хто серед сеньйорів і взагалі. Звичайно ж, вона знала, хто гребля. «Марія Сітницька, ясно хто, я колись вчилася з її родичкою, в якій були файні сини. А ви де студіюєте? До якого куреня належите? В мене є кривна в Америці, яка також "гребля" і може дати вам необхідні контакти. А що, якби ми отак зібралися і відвідали Марушку (ім'я, яким пані Галина називала Марію Сітницьку), я про все домовлюся», — проказала скоромовкою наша нова знайома. Ми без вагань погодилися, обмінялися контактами. Не встигли ми роз'єднати розмову, як пані Галина перетелефонувала знову і сказала, що необхідно підключити ще одну поважну паню — Богуславу Гринів, яка сама «греблю» не була, але в Бучачі належала до оточення Дарії Навроцької, пластуни, яка стояла біля витоків Пласту. Біографію Дарії Навроцької, а також ще кількох славних передвоєнних пластунок, серед інших Оксани Суховерської, своєї давньої знайомої і багаторічної опікунки згаданого куреня ім. Марти Борецької, пані Галина виклала нам тоді ж, разом з переписом конфітури з калини і яблукового оцту. Ця вечірня розмова стала доленосною, бодай для мене, хоч тоді це ще не було очевидним.



^ Відвідини та запис споминів Марії Сітницької, 6 грудня 2002 року. Сидять: пл. сен. Г. Субтельна, ст. пл. У. Стефанчук, пл. сен. М. Сітницька, ст. пл. Р. Зубенко. Стоять: ст. пл. І. Дуткевич, ст. пл. Н. Піна, ст. пл. О. Федьків, ст. пл. І. Гірна, ст. пл. Л. Полихата, ст. пл. М. Костюк, Б. Гринів

Під час «мандрівки поколінь»: юначки і старші пластуни біля пам'ятника полеглим УСС на горі Лисоня, 2003 р. >

Зустріч відбулася біля Порохової вежі, звідти було два кроки до помешкання подруги Марушки. Марушку ми застали за сидінням на самоті у великій кімнаті. Певний час вона на нас не реагувала, але коли почула, що ми пластуни, то історії, спомини і пластові «віці» (жарти) полилися так, що здавалося, ніби вона їх накопичувала довгі роки, щоб видати їх усі саме нам. Тоді ж вперше до нашого гурту долучилася пані Богуслава (Буся, як ми її ніжно називали між собою), щоб залишитися поряд і бути, без перебільшення, двигуном багатьох подальших проєктів, в тому числі моїх особистих, життєвих. Не минуло і кількох днів після пам'ятних відвідин, як пані Богуслава взялася нас організувати для масштабної акції допомоги сеньйорам. Почалося все з планування акції-привітання з Великоднем, метою було охопити усіх сеньйорів старшого віку, на той момент (весна 2002 року), як мені пригадується, їх було 14. Ми з подругами розподілили сеньйорів між собою. Задля справедливості розподіляли за принципом сусідства. Пам'ятаю, хто трапився моїм найближчим подругам: Ірці Гірній дісталася пані Євгенія (Геня) Головацька, а Миші (Ірі Дуткевич) — пан Роман Яримович. Мені ж випало відвідувати мого сусіда пана Романа Риф'яка та пані Богуславу, а пізніше доктора Володимира Паланицю. В усіх випадках знайомство сягнуло куди глибше пластового проєкту. Друга Романа Яримовича Іра відвідувала багато років після того, як сама вийшла з Пласту.



^ пл. сен. Богуслава Гринів та ст. пл. Устя Стефанчук під час табору «Життя в Пласті» на Соколі, серпень 2007 р.

До великодніх привітань згодом додалися святкування уродин, а пізніше — «Коляда для сеньйорів» (пані Буся мусила для кожного підпроєкту мати назву і завести окрему течку з усіма контактами, фото, видатками та іншими необхідними записами, уважно розписаними її каліграфічним почерком). Святкування усіх більших свят в товаристві одне одного створювало якийсь особливий тип стосунків, близьких до родинних. Для сеньйорів, а найбільше самотніх, наші відвідини були поділитися життєвою мудрістю, нехай навіть кілька разів тією самою. А для деякого з нас — заповнення порожнечі, утвореної відсутністю власних бабці чи діда, можливістю послухати, як воно було колись, нагодою набути трохи тієї мудрості, врешті, це було якимось вкрай особливим зв'язком поколінь, як би це патосно не звучало.

Проєкт допомоги сеньйорам означав також підтримку (в сенсі щонайактивнішої участі «гребельок») суто сеньйорських акцій, як, наприклад, екскурсії місцями поховання пластуни на Личаківському цвинтарі («Вічна ватра на Личакові») або ж спільного з сеньйорками з Америки, а пізніше Німеччини розподілення допомоги багатодітним та малозабезпеченим родинам. Пригадується, як в один з осінніх похмурих вечорів ми з пані Богуславою місили болота в районі Замарстинова у пошуках мешкання однієї родини. Моя супутниця не здавалася, поки ми врешті не знайшли хату в іншому кінці вулиці. Я повернулася додому майже вночі, годі було когось переконати, що я була з пані Богуславою.

Наш новий підпроєкт із сеньйорами називався «Мандрівка поколінь» і був ідею пані Богуслави та





пана Романа Дзюпина. Це були подорожі на кшталт «автобусного» пластування 1970—1980 рр. (йдеться про мандрівки знаковими місцями України групи дітей під опікою старших людей, значна частина яких належала до Пласту перед війною). Пані Богуслава, пан Дзюпин, як і пані Марія Сітницька та згадана Оксана Суховерська, усі свого часу відвідували чи організували такі виїзди. Збиралися ми на вулиці Архітекторській біля Академічної гімназії, і заки ми з пані Бусею доходили «поволеньки» до місця збірки, пан Роман Дзюпин вже повним ходом перевіряв виряд, стан автобуса, роздавав вказівки усім дітям, дорослим, водієві і навіть випадковим перехожим, які минали вулицею. Так ми мандрували на Маківку та Лисоню, до Зарваниці та Унева, Берестечка та Манявського Скиту.

Впродовж всього кількох років відбувалося наше активне спілкування з сеньйорами старшого віку. Але що це було за спілкування! Великодній стіл в доктора Володимира Паланиці змінювався святкуваннями уродин друга Володимира Козачка чи Богдана Пришлякевича. До слова, нашим незмінним місцем святкування більшості спільних урочистостей була кав'ярня «У Юрія Кульчицького» на Винниченка, 12, яку до диспозиції пластунів люб'язно надав власник — пан Володимир Кашицький, пластун з передвоєнного Перемишля. Зрештою, всі більші і менші греблівські курінні okazji ми відбували також там. Чого та кав'ярня тільки не бачила! Але то вже окрема розповідь. Дням народження приходили на зміну мандрівки поколінь, першолистопадові екскурсії Личаковом, врешті Різдво. Починали ми колядувати завжди від хати Романа Яримовича, такого зворушливого і завжди усміхненого «каліняки» (як сам себе називав), який щоразу частував нас печивом і рога-ликами з рожею власного приготування, а завершували на іншому кінці Львова в нашої пані Галини (яка, як і пані Богуслава, вступила до сеньйорського куреня «Ті, що Греблі рвуть»). Панство Субтельних приймало нас завжди як рідних дітей, неможливо щиро і сердечно. І не важливо, чи наш вертеп складався з 5 чи з 25 осіб, — це завжди було так, ніби після довгих скитань повертаєшся додому. В тій хаті ми ще довго колядували, реготали і наминали пампухи.

То все було тоді. З часом до проекту допомоги сеньйорам долучилося юнацтво станиці, за що усім причетним особлива подяка. Але вже кілька років, як сеньйори почали відходити на Вічну Ватру — Марушка Сітницька, Микола Колесса, Ярослава Фіголь, Ольга Воробкевич, Роман Дзюпин, Роман Риф'як... Відходили один за одним. Пан Риф'як упокоївся в час, коли я була на таборі і не мала змоги попрощатися, в мене так і залишилися позичені газети, які він наполегливо рекомендував мені прочитати. Друг Роман до останніх днів вільно дискутував на теми міжнародної політики, економіки, історії. «Дати — це те, що позбавляє історію спекулятивності. Треба читати дати», — повторював він мені. Роман Риф'як — це, загалом, постать, варта окремого дослідження, енциклопедист, людина виняткової глибини та шляхетності. Як, зрештою, усі представники цього покоління, з якими нам тоді випала унікальна нагода перетнутися.

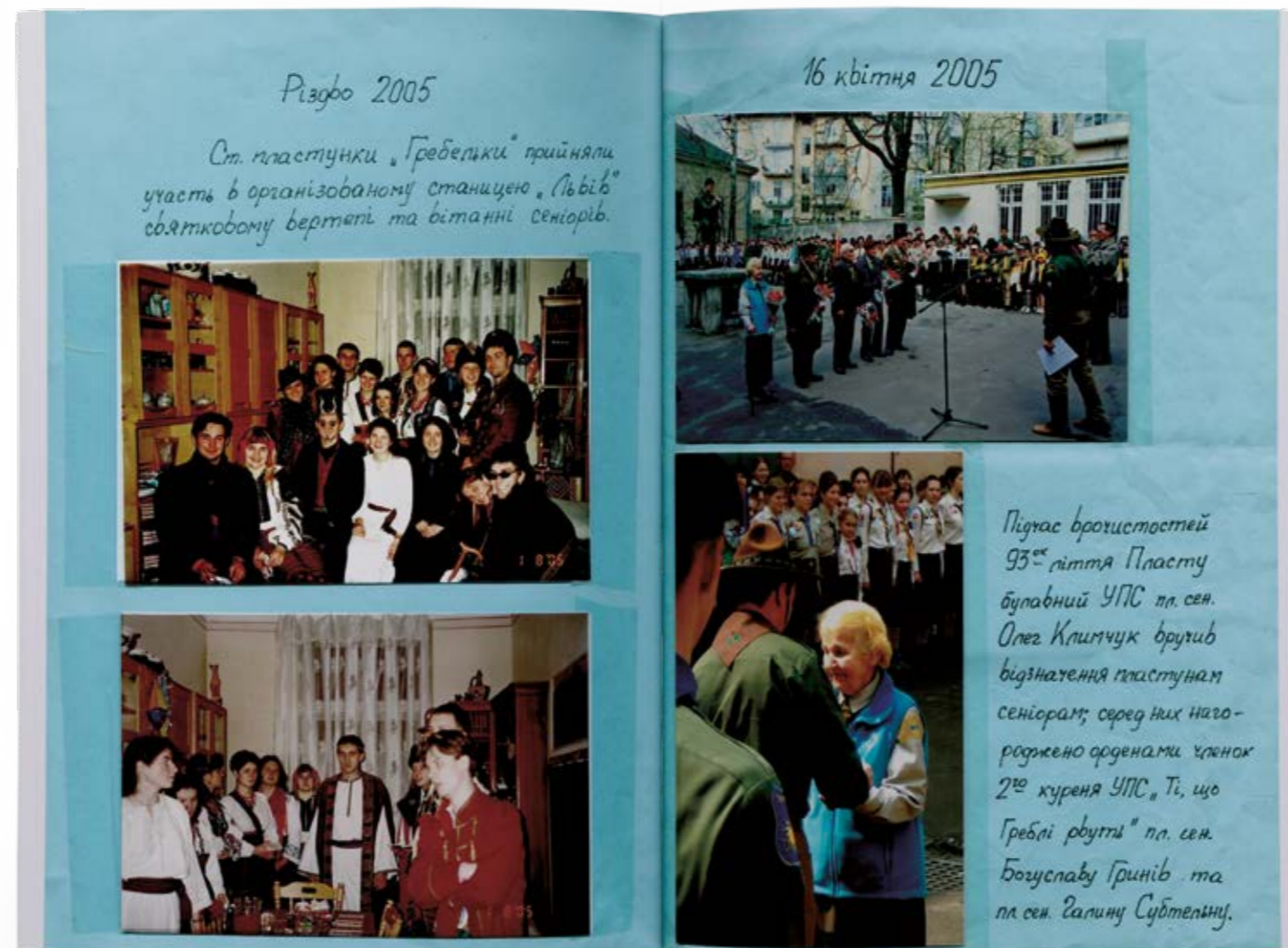


▲ пл. сен. Галина Субтельна з онуками-пластунами на г. Маківка, 1 травня 2003 р.



→ Сторінки з хроніки плавні «Черемош» куреня «Ті, що греблі рвуть», що її вела пл. сен. Богуслава Гринів

▲ Учасники «мандрівки поколінь» на цвинтарі вояків Дивізії «Галичина» коло Золочева. НН, ст. пл. У. Стефанчук, пл. сен. Б. Гринів, пл. сен. І. Попович, пл. сен. Р. Дзюпин



Ми з «греблями» часто несли стійку біля домовини, і щоразу це було так, ніби прощаєшся з кимось рідним. Не певна, чи ми тоді це розуміли, але на наших очах завершувалася ціла епоха Пласту, Львова, відходила генерація тієї правдивої галицької інтелігенції, яка, свідомі ми цього чи ні, мала на нас свій особливий вплив.

Минуло понад 15 років від нашої зустрічі біля Порохової вежі. Я приїхала на тиждень до Львова, а в моїй голові намертво засіла комбінація цифр, яка муляла і муляла. Не одразу збагнула, що це номер телефону. Минаючи такий знайомий будинок на вулиці Рилєєва, згадала, що номер належав пані Бусі. Кожного разу, як я звідкись поверталася додому, дзвінок до пані Богуслави був серед тих перших до найрідніших. «Юстинко, забіжиш? Ти бачила останню "Україну Молоду"? Я купила нову книгу Забужко, читала? Я тобі дам. Зелений чай з медом, як все?» — бадьоро лунало з того боку.

Згадуючи це все, сама почуваюся досить давною. Від цього якось і сумно, і тепло водночас. Лише доволі недавно усвідомилося, наскільки цінним був цей досвід, як сильно це спілкування з сеньйорами збагатило, зробило епоху не просто сторінкою історії, а реальним життям, до якого можна було торкнутися. А може, навіть значно більше: зробило нас уважнішими, виразливішими, більш терплячими (без цього часами бувало скрутно) та взагалі добрішими людьми.

— ” —

**ТОЖ ХТО КОМУ ВРЕШТІ ВІЛЬШЕ ДОПОМІГ – ЦЕ ЩЕ ПИТАННЯ.**

Ілюстрації з фондів Музею-архіву Пластового руху





## ЯК У ПЛАСТОВІЙ ПРИСЯЗІ І ЗАКОНІ З'ЯВИЛАСЬ «СЛУХНЯНІСТЬ»?

пл. сен. ЮРІЙ ЮЗИЧ, ОЗО

*Багатьох пластунів та пластунок десятки років цікавило питання, суть якого гарно виклав пластун-юрист Ігор Кітела: «...і слухатись Пластового Проводу» [в присязі] не має жодного сенсу. Присяга вже включає "Жити за Пластовим Законом", точка 10 Пластового Закону — "слухняний пластовій старшині". Який сенс ще раз повторювати про слухняність Пластовому проводу?»*

Усі скавтські обітничі і присяги світу базуються на тексті, який запропонував Бі-Пі у своєму посібнику 1908 року «Пластування для хлопців». Третя точка там була така: «I know the scout law, and will obey it» (Знаю пластовий закон і буду підкорятися йому). На цьому тексті, зокрема, базувався і текст присяги наддніпрянських пластунів: «Знаю право пластунів і буду його виконувати» (Умань, 1919), які вперше запровадили текст Бі-Пі українською мовою.

«Слухняність» до тексту присяги Пласту запровадив О. Тисовський. У своєму посібнику «Пласт» (Львів, 1913) другу із семи точок пластового слова честі, тобто присяги, він сформулював так: «Безглядно повинуватись му кождоразовій пластовій власті».

Петро Франко у своєму посібнику «Як закладати пластові дружини» (Відень, 1921) взяв присягу Дрота за основу, але дещо відредагував її із збереженням речення про слухняність: «Отсим даю пластове слово честі, що буду точно виповняти правила пластового закону, безглядно повинуюся пластовій владі, буду правильно ходити на вправи...».

Обидва засновники фактично сформулювали свої тексти, цілком вільні від рекомендацій Бі-Пі. Але обидва писали про присягу як про «слово честі» та згадували із тексту присяги Бі-Пі лише Пластовий Закон. І обидва проігнорували в присязі перший головний обов'язок скавтів світу «Бути вірним...».

Сьома точка скавтського закону, сформульована Бі-Пі у посібнику «Пластування для хлопців», звучала так: «Пластун є послухний приказам своїх родичів, свого гурткового провідника або свого старшини безумовно» (переклад Степана Тисовського; «Пластові закони», Львів, 1922).

Спираючись на текст Бі-Пі, наддніпрянські пластуні цю сьому точку у 1919 році переклали: «Пластун виконує наказ старшин та батьків своїх безперечно». А у пластовому законі П. Франка 1921 року вона звучить коротше: «Пластун безоглядно карний». Слід зазначити, що у П. Франка, на відміну від Дрота, був авторський переклад закону Бі-Пі.

Коли Пластовий Закон вперше опублікував Дрот у 1913 році (його текст актуальний і дотепер, лише з літкорекцією, зробленою в діаспорі), то там сьома точка Бі-Пі була розбита на дві: третю і десятю. «Точність» було додано чітко через непунктуальність українців, і ця інновація є одною з ключових причин, чому в нашому законі 14, а не 10 точок. Десята точка закону звучала так: «Пластун безглядно послушний своїй пластовій власті». У «Житті в Пласті» 1921 року цю точку закону Дрот переформулював так: «Пластун є карний, зн. повинується безоглядно своїй пластовій власті...». Але популярно її називали, зокрема і в пластовій публіцистиці, коротко: «Пластун карний».

Текст присяги Бі-Пі, зусиллями Дрота, «заходив» в Пласт досить довго. Вперше присягу «Буду вірний Богові і Україні» всі пластуні мали скласти одноментно по всьому краю 30 травня 1926 року о 12.00 з нагоди 15-ліття організації (про другу і третю точку присяги чи обітничі Бі-Пі не йшлося). Вже після заборони Пласту в Галичині З'їзд СУПЕ, тодішній аналог сучасної КУПО, ухвалив повний текст Бі-Пі як пластову присягу, але в третій точці там було лише про закон і нічого про слухняність.

Слухняність потрапила в сучасний текст пластової присяги у 1937 році. На світліні наводиться фрагмент з календарика «На сліді» (Львів, 1937), виданий кооперативою «Вогні». Він засвідчує використання підпільним Пластом в Галичині трьох головних пластових обов'язків, запроваджених СУПЕ для світового Пласту п'ять років перед цим. Цей текст був коротшим, ніж ухвалений в Празі, а головне — тут вперше з'являється в третій точці додаток «...і властям».

Причини доповнення «про слухняність» у присязі можуть бути різні. Точного пояснення в мемуарній літературі відшукати не вдалось, а тема підпільного Пласту взагалі не розроблена. Скоріш за все, це було пов'язано із реакцією на аналог тогочасного «покоління Z», яке, на відміну від сучасних смартфонів, обрало націоналізм. В тогочасній пресі прослідковується конфлікт під умовною назвою «Батьки і діти». Деякі осередки підпільного Пласту підпорядковувались теж і ОУН.

Оце «і владі» з часів таємного Пласту перейшло і у правильник УПЮ в 1946 році. Через рік «Пластові вісті» повідомили Постанову Головної пластової старшини від 10 грудня 1947 року із текстом усталеної присяги, де третя точка звучала так: «Коритись Пластовому Закону і слухатись Пластової Влади». А 15 квітня 1961 року ГПБ провела літературну корекцію присяги, де відредаговано фактично лише третю точку, яка з того часу звучить: «Жити за Пластовим Законом і слухатись Пластового Проводу».

Наприкінці 1940-х років якась юначка писала (мабуть з пам'яті) Пластовий Закон. З мовним середовищем вже тоді були проблеми, і десятю точку вона написала як «Пластун караний» (виділення моє). Цей аркуш дотепер має зберігатися у пластовому музеї в США.

Пластові виховники швидко зметували, що треба змінити формулювання на більш зрозуміле. Відтак Ю. Старосольський у першій редакції своєї легендарної книжечки «Велика гра» (Мюнхен, 1948) подає десятю точку як «Пластун здисциплінований». У такому ж формулюванні майбутнього Начального пластуну у першій редакції діючого Правильника УПЮ (1955) ця точка подана теж як «здисциплінований». А от скорочену редакцію цього правильника у 1959—1961 роках хтось літературно підправив на «слухняний пластовій старшині», звизивши докорінно суть точки і поставивши її в конфлікт з присягою.

### Висновки (авторські)

Формулювання «...і владі» в сучасному виконанні у присязі є зайвим і конфліктує з текстами присяг скавтів усього світу, не маючи ніякого логічного пояснення. А 10 точку закону краще змінити на попереднє, більш широке формулювання «дисциплінований» (наприклад, в такому звучанні точка передбачатиме, зокрема, і правильний перехід під світлофором, чого зараз фактично в законі немає).

*Дисциплінованості в Пласті навчають малечку >*





# БОГДАН ГАСЮК:

«МИ — НАЙБІЛЬША ДИТЯЧА ОРГАНІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ.  
ЦЕ ЗАСЛУГА ДІЯЛЬНОСТІ ВСІХ ПОПЕРЕДНІХ ПОКОЛІНЬ»

*На початку жовтня у Львові зустрівся з пл. сен. Богданом Гасюком, V, — знаним і авторитетним пластуном не лише в Україні. Мудрий дорадник, вмілий провідник, якого пам'ятають учасники багатьох Зборів КУПО — пластового форуму міжкрайового рівня. Адже друг Богдан належить до тих членів нашої організації, які 30 років тому відновлювали Пласт в Україні й активно пластують понині.*

*Богдан цікавий співрозмовник. Отож, за філіжанкою кави згадали події 1989—1990 років. Не оминули увагою і пластове сьогодення.*

— Друзе Богдане, повернімось на 30 років у минуле. Як ти особисто прийшов у Пласт? Якою була твоя мотивація?

— Тоді, на початках, це виглядало як продовження туристичної справи. Я в той час активно займався водним туризмом. Кожного сезону були 2-3 мандрівки: одна — Карпатами, інша — в межах тодішнього Радянського Союзу (в Литву, Карелію чи на Кавказ).

В першій половині вересня 1989 року на території Фізико-механічного інституту АН України мене випадково зустрів Олесь Криський. Спитав, чи не міг би я долучитись до створення чогось на кшталт туристичного клубу, тільки патріотичного (таке бачення було не єдиним хибним уявленням про Пласт на той час). Беручи до уваги, що у нас з Олесем позаду було декілька мандрівок та обласних змагань з водного туризму, я відповів, що можна спробувати. Сприйняв це як логічне продовження того, чим захоплююся. Був переконаний, що це буде якась обмежена в часі подія (можливо, авантюра: хто знав Олеся — мене зрозуміє), не надав їй особливого значення. А дарма... Цей день мені варто було б позначити в календарі як день початку найкращої пригоди життя.

Щоправда, ця пригода життя — «...не жарти й не казки, а праця, бурі і негоди...» Часто, особливо під час бур та негод, хотілось вилізти з цього «тераріюму однодумців» на волю. Хотілось, але недовго, бо поза Пластом — просто тераріюм. Без однодумців.

Вже в процесі, як ми сформували Школу пластових провідників, як почали контактувати з пластунами діаспори, з'явилася література, — тоді також з'явилось розуміння, що життя в природі — лише одна маленька складова, хоча й важлива. До слова, люди, які прийшли тоді зі мною (учасники першого табору і мандрівок), так і відійшли, залишившись у туризмі. Товаришую з ними досі.

— Хто входив у це середовище? Групу людей сформував Олесь Криський?

— Так. Він тоді був доволі активним у туризмі в фізико-механічному інституті, де і я працював. З нами був Богдан Генегга — на той час майстер спорту Радянського Союзу з туризму. Олесь Криський формував середовище з тих людей, яких знав. Мабуть, він тоді думав про Пласт швидше як про туристично-спортивну організацію. Навіть назва, якщо глянемо на перший статут, така: «Просвітницько-спортивне товариство у Львові». Цей статут створений Олесем.

Перші заняття протягом півроку Школи пластових провідників — це три зустрічі щотижня.

В тій школі було дванадцять членів з підпільного Пласту Р. Чекальського та орієнтовно таке ж число з Малої академії наук. Ще декілька інших людей підійшло. Загалом було близько 28-30 осіб.

Перше щотижнєве заняття відбувалося в офісі Західноукраїнського ресурсного центру — культурологічне. Лекції читали викладачі університету. Друге — тренування з карате (ходили всі без винятку). Третє — плавання в басейні. Спорт домінував. У всіх було розуміння, що пластуни — це такі собі супермени, але патріотичні. Так тривало півроку, а потім — перші контакти з діаспорою, і починаєш розуміти, що це не зовсім те. Тому потихеньку процес почали скеровувати у правильне русло.

— Хто з пластунів діаспори мав на тебе найбільший вплив?

— Можу когось забути, але перший з тих старших, із ким контактував, — це Юрій Ференцевич, «Цюха». Він належав до «Ватаги Бурлаків». Подарував мені курінну футболку, багато розповідав про дивізію «Галичина», про «Бурлаків». Я ходив якийсь час в тій футболці і говорив, що належу до «Бурлаків». В результаті, до речі, весь мій гурток став «Бурлаками».

Богдан Гасюк під час першого етапу  
Крайового пластового з'їзду України.  
Буча, 28 жовтня 2018 р.  
ФОТО ЮРІЯ ЛЕСЬКОВА



Наступний, кого запам'ятав, — це Петро Содоль, який як тоді, так і зараз є для мене зразком. Це приклад людини, яка тихою працею досягає значних результатів. Петро Содоль — неймовірний авторитет. Він належить до тих, хто спокійно говорить, але всі відразу прислухаються.

Опісля всі з діаспори, з ким запізнався, розповідали фантастичні речі. Це і Орест Гаврилюк, і Ольга Кузьмович, з якою побачився на запряженні. Вона, здається, була тоді головою КПС Америки. Точно можу забути когось, із ким тоді познайомився, але це покоління тих пластунових сеньйорів, які народилися в Україні. Вони мали шалений запал як на свій вік. Я ще не доріс до таких років. А вони вже в літньому віці фактично присвячували себе відновленню Пласту тут, в Україні, бо розуміли, що дожили до того особливого моменту відродження організації на рідних теренах.

За якийсь час почала приїздити з діаспори й пластика молодь.

— Твій перший пластовий табір відбувся у Рожанці?

— Так. Він називався «Відродження». Я був бунчужним, а Богдан Генег — комендантом. Хоч у ньому й взяло участь декілька юнаків, все ж більшість учасників була старшими пластунами і пластунками. Оскільки я служив у радянському війську і мав звання сержанта, добре знав радянський впоряд. Отож, перші табірні дні ми починали командами «Рівнясь!» і «Струнко!». Минула половина табору, і до нас приїхали Якубовичі, прибув друг Голубець із Канади, друг Ребет з Німеччини, з Франції — друг Гамола. На збірках за мною стояв Євген Дувалко, я перше читав впоряд, а він робив зауваження: як наголос робити, з якою інтонацією подавати команди. Таким чином, табір ми закінчили вже пластовим впорядом.

На таборі були не тільки два десятки учасників Школи пластових провідників, ще із Західної України багато зацікавлених приїхало. Там було біля ста осіб.

На гутірках вперше з'явилися елементи гри: першу теренівку (провів Є. Дувалко) й досі згадують. Завдяки пластунам з діаспори вперше ватри стали пластовими, з іграми, піснями. До табору цього не було.

Він відбувся у липні 1990 року, а в серпні Орест Шот провів перший юнацький табір. Друг Орест йшов своїм шляхом, разом із Левком Захарчишиним. Вони при «Товаристві Лева» набрали дітей, сформували два курені.

Спершу був деякий конфлікт (вважаю — штучний). Я потоваришував з Левком, із Орестом, і проблеми зникли. Вони мене запросили на три дні бунчужним на цей перший табір, а Анничку Гадомську — писаркою, щоб ми, як кажуть, «запустили» таборування правильно. Адже дечого вони ще не вміли. Табір відбувався у Заросляку. Поруч із базою університету встановили намети.

Коли відбувався наш табір — вони мандрували на Маківку, зайшли до нас в гості. Там ми домовилися, що прийдемо до них на табір, допоможемо, зокрема, із впорядом. Таким чином, пластовий впоряд з'явився у нашій відновленій організації в Рожанці. До речі, наступного року вартувало б якось звернути увагу на це, згадати про перші табори.



^Фрагмент спільного фото учасників пластового табору «Відродження», 1990 р.

— Пласту в Україні ти віддав 30 років. В гуртках, курнях, на таборах виховав багато пластової молоді. Сьогодні, через 30 років, як гадаєш: ті зусилля, та енергія, які ти віддав, повертаються в такому обсязі, на який ти сподівався? Чи достатній результат?



### — Я НИКОЛИ НЕ ДУМАВ ПРО ЯКІСЬ РЕЗУЛЬТАТИ... МЕНІ БУЛО ЦІКАВО — ЦІКАВО Й ДОСИ.

По-друге: пластове середовище давало мені особисто користь тоді і продовжує давати. Тобто, вважаю, що рахувати щось неправильно. Я це вже публічно говорив і писав. Різні крайові проводи постійно рахують: скільки в нас депутатів, скільки там наших людей «на верху» і так далі. Наводять їх як приклад пластового виховання. А, наприклад, голова Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) у Львові — пластун. Як його рахувати? Скільки їх в Україні, а скільки їх має бути? Зміни настануть не тоді, коли президентом стане пластун. Нічого такого не станеться. Більше пластунових тоді буде в іншій політичній партії, опозиційній, і будуть його критикувати. Тут питання не в тому, що «рай» настане, коли половина Верховної Ради України буде пластунами (цього не буде ніколи).

Для мене пластуни — це ті, хто працює з дітьми, це волонтери. Я відсікаю все, що там хтось, щось і якось робить поза межами організації. Маємо брати приклад зі скавтських організацій світу, Європи: ти є у скавтському об'єднанні, ти волонтер — то ти є членом організації, якщо ні, можеш творити щось інше.



^ Під час 1-го юнацького лещетарського табору в Україні. Про що замислився Богдан Гасюк (перший праворуч)? Славське, 1991 р.

— Таким чином, більше фокусуєш увагу всередину організації?

— Так. От у Львові: добре чи погано всі оті роки ми працювали? Опінія про Пласт говорить сама за себе. В наш осередок прагнуть потрапити, немає «блату», щоб прийти в організацію...

— Та й чисельність про щось говорить...

— Про чисельність. У станиці Київ ніби є всі шанси стати більшим осередком, але вони зараз стоять на тій чисельності, на якій і Львів простояв дуже довго. Вважаю, що 1000 чи 1200 осіб — це межа нашої структури, якщо вести мову про станиці. Більше волонтерська структура неспроможна охопити. Зараз у Львові ми вже пішли шляхом професіоналізації, в нас працює 6-7 осіб, що отримують зарплатню. Пішов новий зріст членства, але знову ж таки: все не є так просто. Сформуємо тут як слід платну структуру — почнемо обслуговувати домівки. Все має бути на вищому рівні, нормально, а не так, щоб діти вешталися десь по підвалах.

Зараз щодо методики ми все зрозуміли. Далі йдуть більше фінансові питання. Ми зараз неспроможні рости, бо немає де займатися з дітьми і т. д. Тому кожен район Львова — це має бути окрема станиця: щоб діти на сходи далеко не їздили, тільки в межах свого району.

Проводити Свято весни на 1200 дітей — надзвичайно складно. Це в нас як джемборі, яке іноді проходить з кращою програмою, ніж те, що відбулося цього року на всеукраїнському рівні. Раз на якийсь період (кожних п'ять років, наприклад) можемо сходитися на загальне СВ, але не частіше.

Думаю, станиця Львів зараз вже вирішує зовсім інші питання.

— Минуло 30 років. Пласт в Україні став більш зрілим, вже виріс, як кажуть, з «коротких штанців»?

— Однозначно. Ми — найбільша дитяча організація в Україні. Такі реалії. До речі, дуже багато формальностей в середовищі молодіжних структур країни. Про щось хтось звітує, а що насправді? Ми ж є реальною, живою організацією. Про нас вже говориться на рівні Верховної Ради. Це заслуга діяльності всіх попередніх поколінь, а особливо тих, хто будував фундамент організації.

Щодо теперішньої діяльності Пласту, вона дасть результат через 10-15 років. Ті, хто зараз працює з дітьми, побачать плід згодом. Результат праці буде зрозумілий через десятиліття.

Пластовий імідж створений реальною працею реальних волонтерів протягом чималого часу.

Ще одне. З початком війни відбулася дуже негативна річ, як на мою думку: волонтерство перетворилося зараз у символ допомоги фронту. Скажеш «волонтер» — і для оточення зрозуміло: людина допомагає фронту (або ліками, або харчами...). Однак те, що є люди, які 30 років працюють з дітьми чи з неповносправними, наприклад, — це вже так собі, менш важливо. Ми всі допомагали і допомагаємо фронту, але поняття волонтерства спотворене зараз і трохи починає дискредитуватися, бо багато хто на імені волонтера робить політичну кар'єру. От, умовно: я волонтер і мене обрали депутатом Верховної Ради. Вважаю, з цього моменту — все: про волонтерство не згадуєш. Депутатство чи інша подібна діяльність переключують волонтерську працю, бо людина здобула депутатський мандат, скориставшись своєю діяльністю. В моїй уяві волонтерство — це коли ти за свій час чи за свої кошти вирішуєш якусь соціальну проблему. Але якщо за це проходиш у Верховну Раду України, то хотів ти того чи ні — ти вже



перестав бути волонтером, бо скористався з того. Це стратегія така була в людини. Кожен справжній волонтер має свою улюблену роботу, але потім за власним бажанням вирішує ту чи іншу соціальну проблему.

— **Може, все відбувається навпаки: як волонтери розумієш, що без приходу до влади не вирішиш певну соціальну проблему?**

— Це вже політичний погляд. Пласт зосереджений на дітях: він цікавий дітям, він допомагає дітям. Все. Коли Пласт перестає бути цікавим дітям, а дорослі водять їх маршем по місту, — це вже не Пласт.

В той момент, коли організацією загалом і осередками зокрема почнуть керувати мої ровесники, — з'явиться проблема. Розумію стан справ у маленьких осередках, де мої ровесники приречені беззмінно все життя тим займатися. Там відбувається постійний відтік старшого юнацтва, виховників у більші міста. Тим людям треба пам'ятники при житті ставити. Інакше у Львові. Якби старше покоління продовжувало провадити — нас би було 20-30 сеньйорів і 100 дітей, багато галасу, патріотичних гасел, а от реальних дітей у гуртках і куренях не було б. Ми дуже довго «билися головою до стіни» в питанні розвитку в центральних і східних областях. Осередки, які там виникали, завжди були маленькі. В окремих містах так звана галицька діяспора щось створювала, інші без усякої допомоги пробували давати собі раду. Зараз пішли зрушення. Це — наслідок якості і впливовості самого Пласту і зміни в свідомості людей після Революції Гідності.

Щоправда, чисельно Галичина далі домінує. Ми, напевно, 70 відсотків всього членства маємо. Але ростемо і поступово стаємо всеукраїнською організацією. Адже яких 5 років тому ми ще залишалися галицькою організацією, яка пробує поширювати свої цінності «десь там». Багато осередків на сході переживає зараз те, що ми на Львівщині, в Тернополі чи Івано-Франківську переживали в 90-ті роки. Це копія тих процесів. Бачу їхні дискусії, питання, які порушують... Тому в них буде болісний процес: десь конфлікуватимуть, десь — ні, десь щось інше відбудеться, але рух в правильному напрямку триватиме.

— **Пласт на міжкrajовому рівні. Цього разу тебе не бачу в списках учасників Зборів КУПО...**

— Я публічно повідомив, що не поїду. Не один раз сидів у президії, бачу, що на Зборах КУПО більша частина учасників — мої ровесники і старші. При цьому старших дуже багато. Це не відповідає тому стану, який має бути в дитячо-молодіжній організації. Ну, як мені їхати на Збори КУПО з тезою, що там — забагато літніх?..

Вважаю, що якщо говоримо про майбутнє Конференції Українських Пластових Організацій і про майбутнє загалом, то щось подібне мають обговорювати принаймні 30-40-річні пластуни і пластунки, а не мої ровесники.

Розумію, що домінуватиме вік людей, які можуть заплатити за таку поїздку, але ж принцип організації мав би бути іншим. Я для себе прийняв рішення, що мої Збори КУПО вже в минулому. Зараз значно більше користи і задоволення отримую від роботи головою Львівського осередку дійсного членства. Постійно з молоддю, відчуваєш суть організації.

— **Тобто, наше міжкrajове об'єднання теж мало би зазнати змін?**

— Ну, так. Цього разу на Зборах КУПО буде друг Михайло Винницький. Пробуватиме урухомити Пластовий конгрес і щось там говорити. Про проблеми організації мала би дискутувати молодь. Друг Михайло і його вік — це є межа молодості для мене. Але зараз тільки якась проблема виникає — члени проводу кажуть: то треба на конгрес, на конгрес треба... А що таке конгрес? А чому не обрати ГПБ, щоб ГПБ вирішувала складні питання, що виникають?

Тепер вже є два списки до Головного Проводу, якесь непорозуміння з одним із них виникло. Люди будуть «воювати» між собою. Якийсь список спочатку не хотіли приймати — тепер прийняли. Біля всього цього багато інтриги, замість того, щоби кандидати написали нам бачення на майбутнє. Ми ж не живемо в XIX столітті. Жодної думки зі світового проводу Пласту ніхто не пише. Що відбувається? Невідомо.

Світовий провід існує для того, щоб втримувати єдність і одність (яких вже нема) Пласту по різних краях. Не таємниця, що зараз Пласт Австралії переступив поріг неукраїномовності. Це відбулося раніше, якийсь час їм говорили: «От у вас англійська мова...». Але прийшла до проводу молодь, яка вже не комплексує з цього приводу. В них вже немає відчуття провини перед батьками-дідами через те, що вони англійськомовні. І так починається ріст, але вже якоїсь нової, англійськомовної української організації. Вони починають формувати Пласт майбутнього для Австралії.

В Пласті Америки триває імітація. Вони теж значною мірою англійськомовні. Це треба прийняти. Конгрес конгресом, але провід обирається для того, щоб три роки готувати наступні Збори КУПО, які зроблять революційні зміни. Старше покоління пластунів цього не робить, натомість буде стримувати розвиток. Воно імітує бажання змін і буде імітувати.

Є інше важливе питання, про що допис хочу зробити. Справа в тому, що на Зборах КУПО — дві листи до проводу і голови ніби вже не з Америки, хоча юридично КУПО зареєстрована у США. Якщо обрати до Головного Проводу всіх з України чи Великої Британії, але нікого з Америки, не буде доступу до конта. Це конто створене там, і тільки резидент Америки може з ним працювати. Ніколи за всю історію КУПО головою ГПБ не був неамериканець. Цьому є вище названа причина. Отже, треба подумати про те, чи це правильно.

Наступне. Є міжкrajова організація — харитативна, думаю, яка надає допомогу. Але всі організації по краях не є членами КУПО. Це якщо юридично, з точки зору міжнародного права. Ми дискутуємо, часом сперечаємося, когось там обираємо чи не обираємо, але все це джентельменські угоди і не більше. В будь-який момент хтось щось може вдіяти, його в Пласті засудять або не засудять, але з точки зору права — це нічого не варте. Можна забути про якусь юридичну реєстрацію, можна продовжувати діяти як організація з джентельменськими угодами. Адже поки не з'явився Пласт в Україні, для Головного Проводу КПС-и Австралії, Аргентини й інших країв були як станиці, а не крайові організації. Нова міжкrajова структура має формуватися довкола якогось юридичного тіла. Це було б найправильніше. Якщо ми говоримо, що це є Пласт, думаємо



^ Мало хто знає, що пластове псевдо Богдана Гасюка — «Малюк»

про майбутнє, треба почати з юридичного оформлення, а про це навіть ніхто не хоче говорити. Насправді небагато пластунів розуміють ці процеси, на жаль, а багато хто й не цікавиться ними, а нам кажуть: «Давайте це на Конгрес». Хто буде обговорювати?

Між іншим, щодо конгресів (до третього включно): щоб стати членом конгресової комісії, треба було показати свій допис до «Пластового шляху» обсягом не менше, аніж 10 чи скільки там сторінок. Ти мав продемонструвати, що маєш якусь теоретичне бачення розвитку організації в тому чи іншому напрямку. Тоді можеш комусь іншому щось радити. А зараз що? Знаю, на Збори КУПО з України їде молодь, бачу, ніхто не відмовляється. Вони щось будуть говорити, про них щось будуть розповідати. Щось там буде відбуватися...

— **Вважаєш, радикально нічого не зміниться?**

— Нічого, бо згідно зі статутом вже нічого не відбудеться. Пізно подали зміни до нього. І зараз нам будуть говорити: запізно те, запізно інше... Треба було три роки готуватися, скаже ГПБ. А що вони будуть робити три роки? «Ми будемо єдність тримати», — скажуть. Це ту єдність, якої нема: ні в одностроях, ні в мові вже немає. І вірність Україні трактується по-різному. В Україні, Польщі й Америці — це три різні трактування. В чому єдність?! Про це найбільше бояться говорити. Друг Михайло Винницький це питання підніме. Наскільки успішно чи не успішно — цікаво буде довідатися.

— **На завершення, запитання про пластовий інформаційний простір і, зокрема, про «Пластовий шлях». Що скажеш з цього приводу?**

— Ти давно знаєш мою думку про ПШ і про відсутність дискусійної платформи. Зараз ти говориш, що «Пластовий шлях» незабаром з'явиться в електронно-

му форматі. На даний час є коло людей, що думають про дискусійну інтернет-платформу. Вона не може бути у вигляді фейсбуківських «Дискусій при ватрі» з різних причин. Йдеться не про вподобайки. Це мають бути серйозні статті і люди, які на ті платформи приходять. Вони придуть з якимись думками. Як це буде виглядати — побачимо. Може, це таки народиться. Може бути і той сам ПШ, але в е-форматі. Адже це зараз одна з найбільших проблем світового Пласту. Вона полягає у відсутності саме дискусійної платформи. А там, де немає дискусії, — там починають панувати інтриги. Цього, до речі, нас в 90-ті роки вчили представники американського, канадського, німецького Пласту... Це зараз, до слова, відбувається. Процес, який спостерігаємо в світовому Пласті в питанні управління, — це відсутність відкритої дискусії. Про інтриги промовчу.

Кажуть: читайте все на Пластовому порталі. Там все написано. А знаєш, що «Пластові вісті» — офіційний орган Головного Проводу, який колись видавався в друкованому вигляді раз у квартал, і ГПБ інформувала світ, кожного, хто підписався? Персонально! Не КПС-и, а ГПБ подавала інформацію. Потім перейшли на електронний варіант — файли приходили кожному. Потім це закінчилося, і «Вісті» почали розміщати на інтернет-сторінці (донедавна — раз у квартал, а тепер — раз в рік). Тобто ГПБ прийняла рішення — раз в рік? Після Зборів КУПО в 2016-му і потім за 2017 рік ГПБ підготувала три вісники. Там подали матеріали Зборів КУПО, а вже рішення, які приймає ГПБ, — наприкінці 2018-го. Станом на тепер останнє, що було опубліковане, це «Пластові вісті» за 8 травня 2019 року. От і все. А відповідної платформи для дискусії зараз не маємо.

— **Дякую за відверту розмову.**

/ Занутовав Юрій Леськів



# П'ЯТЬ ПЛАСТОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІСТОРІЙ

ОЛЕКСІЙ ЛЯХ-ПОРОДЬКО

Пласт є відкритим для тіловиховання, різних видів спорту, змагань. На особливу увагу в діяльності Пласту заслуговують олімпійські традиції. Їх настільки багато, що для їх опису потрібно приділити щонайменше одне число часопису або й книгу. Тому у цій статті розповім про п'ять олімпійських історій у житті Пласту.

**ПЕРШОЮ БУДЕ РОЗПОВІДЬ ПРО ПЕРШОГО ОЛІМПІЙЦЯ У ЛАВАХ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ ВСЕВОЛОДА СОКОЛИКА.**

Його пластове життя і жвава громадська спортова позиція справила неабияке враження на президента СКВУ пана Юрія Шимка, який звернувся до Всеволода Соколика, щоб створити Олімпійську Комісію при СКВУ для боротьби за самостійну участь українських спортсменів у міжнародних спортивних змаганнях, зокрема Олімпіадах. І вже 22 листопада 1988 року Всеволод Соколик виголосив доповідь за темою «Україна на світовій спортивній арені» у часі проведення IV Конгресу СКВУ. Наступного року було створено Олімпійську Комісію СКВУ, яку очолив пластун Всеволод Соколик.

**ДРУГА ІСТОРІЯ — ПРО ЮНАКА ЖДАНА ШУЛЯКЕВИЧА І ЙОГО ЗДІЙСНЕНУ МРІЮ.**

У 1988 році зимові Олімпійські ігри відбулися у Калгарі (Канада). Тож українці в Канаді були дуже уважні до цих змагань. Напередодні відкриття Ігор на території Канади було пронесено олімпійський смолоскип. Естафету олімпійського вогню забезпечило понад 6 000 осіб, серед яких було чотири українці, зокрема Ждан Шулякевич. Його мрія здійснилася, бо він цього дуже хотів і доклав значних зусиль. 7 000 000 осіб зголосилося нести вогонь через всю Канаду, але пощастило не всім. Ждан зложив подання 400 разів, і ось одного дня він отримав листа від організаторів про те, що його обрали!

**ГЕРОЕМ ТРЕТЬОЇ ІСТОРІЇ Є ПАН ЛЕВ ШТИНДА.**

Його пластове життя надзвичайно цікаве, його світобачення багатопланове, а є ще одна родзинка — олімпійська любов до України. Коли у 1956 році постав Український Олімпійський Комітет, до його складу долучилось багато патріотів. Серед членів-засновників УОК були д-р Володимир Білинський (Австралія) — голова, Лев Штинда (Австралія) — заступник, Осип Зінкевич (США) — генеральний секретар, Василь Гладун (Канада), Роман Дудинський (Австралія) — секретар, Аркадій Жуковський (Франція), Роман Шраменко (США), Павло Дорожинський (Німеччина), Богдан Коваль (Аргентина), Степан Модрицький (Австралія), д-р Євген Мацяк (Англія), професор Петро Войтович (США), Євген Скоцко (США). Любов до України, спорту, олімпійського руху сприяла новій ідеї пана Штинди — заснуванню у 1974 році спортивно-вишкільного табору для тіловиховників і змагових суддів.

**ЧЕТВЕРТА ПЛАСТОВА ОЛІМПІЙСЬКА ІСТОРІЯ.**

Отже, йдеться про те, що вперше українські атлети брали участь в Олімпійських іграх (літніх), презентуючи самостійну Україну у 1996 році в Атланті (США). Цього виступу чекали мільйони українців з цілого світу й допомагали, щоб це здійснилося якнайскоріше і найкраще. Виступ українців увінчався блискучим успіхом, бо ж збірна України посіла 9 місце в неофіційному командному заліку, здобувши 23 олімпійські нагороди! Такий успіх став можливий лише за глобальної підтримки українців. Пласт, дотримуючись традиції боротися за вільний український спорт та розвиваючи тіловиховання серед молоді, по-особливому відзначив олімпійський рік, виокремивши спеціальне число журналу пластового новачтва «Готуйсь» для олімпійської тематики.

**П'ЯТА ІСТОРІЯ ОЛІМПІЙСЬКОГО ПЛАСТУ ПРИСВЯЧЕНА ПОДІЯМ 1980 РОКУ.**

Протестуючи проти проведення Олімпійських ігор у Москві, українська діаспора закликала суспільство бойкотувати змагання. Натомість було прийнято рішення провести низку пропагандивних спортивних заходів на підтримку свободи в Україні. Ідеї реалізувалися у двох Олімпіадах — Вільна Олімпіада в Канаді та Олімпіада Української Вільної Молоді в Аргентині. Пласт був серед співорганізаторів цих величавих змагань, а чисельна пластова дружина демонструвала гарні результати. В Буенос-Айресі Олімпійський Комітет очолював пластун Андрій Шаварняк. Програма Олімпіади проходила 20, 26, 27 липня, 3 та 10 серпня. Зокрема, 26 липня — в домі Пласту. Офіційне відкриття Олімпіади відбулося 20 липня 1980 року на оселі «Веселка», програму проводив пластун Юрій Федішин.



▲ Мрія Ждана Шулякевича здійснилася!



▲ Обкладинка ювілейного видання Загону «Червона Калина» до 75-ліття куреня, спеціалізація якого — тіловиховання (Стрий — Нью-Йорк, 2000 р.)

Матеріали V Світового Конгресу вільних українців (Торонто, 1988 р.)

— ” —

**НАПРАВДУ, ІСТОРІЙ ПРО ТІЛОВИХОВАННЯ, СПОРТ ТА ОЛІМПІЙСЬКИЙ РУХ В ЖИТТІ ПЛАСТУ ЩЕ ДУЖЕ Й ДУЖЕ БАГАТО!**



# НАПЛІЧНИКИ ГОТОВІ!

до 70-ліття Пласту в Аргентині

пл. сен. ЮРІЙ НАЗАРИК, СМ



Довголітня мандрівка українського Пласту в Аргентині мала початок ще в 1930-х роках, коли Теодор Хомишин, д-р Євген Стойкевич та Осип Кузьмич створили перший пластовий гурток, щоб продовжити пластову традицію за межами Батьківщини.

Іміграційна хвиля після Другої світової війни принесла із собою поважну кількість пластунів, зокрема пл. сен. Петра Греська, що мав поважну історію належності до Пласту в Україні. Саме він скликав першу зустріч на початку березня 1949 року з ідеєю розпочати перші кроки Пласту зі створення Осередку праці в Буенос-Айресі з осідком при парафії ЧСВВ. Більшість присутніх дали своє схвалення, і 26 березня 1949 р була створена перша КПС в такому складі: голова — пл. сен. Петро Гресько, ЧК; заступник — пл. сен. Павло Клим, ЧК; секретар — пл. сен. Ярослав Улицький, ЧК; члени — пл. сен. Юліян Гошовський, ЧК, ст. пл. Марта Осадца і Надія Тищенко. Пластовий капелян — отець д-р Володимир Ковалик.

Це був початок... Як і перші зустрічі та прогульки в Гудсоні, і довготривала праця над підготовкою молодих провідників української діаспори, що покоління за поколінням вела нас до цих днів. Нині виховники Пласту Аргентини працюють не тільки для продовження пластової ідентичності, а й також для добра української громади в різних організаціях.

Різні моменти творили нашу історію впродовж 70 років: табори в оселі «Ненаситець» в Пунта-Індіо, візит нашого кардинала Йосипа Сліпого, придбання будинку для домівки, Олімпіада 1980-х років, мандрівки по Патагонії, приїзд Папи Римського, 1000-ліття християнства в Україні, Джемборі у Чилі, незалежність України та поїздка в Україну на святкування 100-ліття нашої материнської організації. Все це є доказом живучості Пласту і дозволило нам консолідувати свою роботу завдяки постійній підтримці всіх членів та їхніх сімей.



**І ДУМАЮЧИ ПРО МАЙБУТНЄ, МИ ПЕРЕКОНАНІ, ЩО ПРОЙДЕНА ДОРОГА БУЛА ПРАВИЛЬНОЮ. ВІДКРИВАЄТЬСЯ НАМ НОВИЙ ВИКЛИК ВЖЕ ЯК НАЩАДКІВ РОЗБУДОВИ ДЛЯ НОВОЇ МАНДРІВКИ. МИ ЦЕ ПРИЙМЕМО... БО ЗАВЖДИ НАШІ НАПЛЕЧНИКИ БУДУТЬ ГОТОВІ!**

< Велика пластова родина в Аргентині, 2019 р.  
Фото Євгенії Василик



## НА АВСТРАЛІЙСЬКІЙ ЗЕМЛІ ВІД 1949-ГО

пл. сен. ДАРІЯ ЗАГОРОДНЯ



▲ «Блискавки» з Послом України в Австралії Миколою Кулінічем, 26 жовтня 2019 р.

У 1949 році українські біженці приїхали до Австралії з Німеччини. Між ними були старші пластуни, які брали участь у Святі весни 1947 року у Міттенвальді. Ці пластуни у Сідней створили два нові гуртки, які пізніше перетворилися в курені. Це були жіночий гурток, а згодом курінь «Блискавки» і чоловічий — «Брати Моуглі». Ці два курені співпрацюють протягом близько 50 років пластування в Сідней.

26 жовтня 2019 року члени куреня «Блискавки» відзначили 60-ліття свого існування. Свято відбулося в пластовій домівці. Зала була декорована маленькими ліхтарями по стовпах і столах та стрічками курінних кольорів «Блискавок». При вході лежала книжка, в яку записалися всі гості. Гостей зустрічала потужна музика.

> «Блискавки» (тоді старші пластунки) з дисидентом, істориком Валентином Морозом. Сідней, 1986 р.



— ” —  
**ДОБРЕ БЛИСНУТИ!  
В МІРУ ПОТРЕБИ!  
ШУМНО! ГУЧНО! БИСТРО!**

Програма почалася привітом курінної, пл. сен. Ксені Теодорович, яка подякувала станиці за підтримку і прочитала привіти від Валі Берегуляк (колишня «Блискавка»), куреня «Червоні Маки»; пл. сен. Славко Соловій, член куреня «Брати Моуглі», привітав всіх від імені куреня. Пл. сен. Богдан Гузій привітав від куреня «Лісові Чорти», а пл. сен. Мирося Івасик — від куреня «Степові Відьми». Станична Сіднею пл. сен. Оріся Спіннер передала привіт від усієї станиці.

Курінь представив свою історію (фактично це також історія початку пластового руху в Сідней). Пл. сен. Галя Кошарська прочитала текст, а пл. сен. Дарка Загородня до нього приготувала велику кількість ілюстрацій, які висвітлила на екрані.

Це дало нагоду присутнім полинути у минуле і то радіти, то сумувати, бо ж було багато фотографій членів куренів «Брати Моуглі» і «Блискавки», які вже відійшли на Вічну Ватру. Померлих було вшановано на початку і названо поіменно.

Після цієї програми була подана перекуска, напитки та солодке. Дві найстарші «Блискавки» нарізали ювілейний торт, який мав оформлення та кольори куреня. А під кінець всі злучили руки і заспівали «Ніч вже йде».

Пластунки з Івано-Франківська також відсвяткували ювілей «Блискавок» у листопаді.



## «СПАРТАНКИ» ВІДЗНАЧАЮТЬ 60-ЛІТТЯ



ІРЕНА САВЧИН ДОЛЛ,  
ТЕРЕСА КУРІЦА,  
ІРЕНА ВОНИТОВА СИСАК



▲ «Спартанки» на святі Юрія. Львів, 1929 р.



*Протягом 60 років курені УСП і УПС «Спартанки» активно займаються виховною працею при пластових уладах. Метою куреня є поширення пластової дружності, фізичний гарт — розвиток атлетичного духу в пластунах кожного віку, а також спільна активність у громадській праці. Ця заохота приносить кожному особисте благополуччя через покращення самодисципліни та плекання здорових звичок.*

У 1920-х роках на Західній Україні, в місті Стрий, група молодих пластунок створила курінь «Спартанки». Членки куреня організували руханки і спартакіяди, активно змагалися в різноманітних спортових заняттях: лещетарстві, тенісі, легкоатлетичі тощо. Їхнім кличем був: «Спарто, Спартанки!» З вибухом Другої світової війни «Спартанки» припинили свою діяльність.

В Чикаго, США, у 1959 році тринадцять юначок вирішили відновити старшопластунський курінь «Спартанки». Вони взяли активну участь у виховній праці в станиці, а першою курінною була Ляриса Еліяшевська.

Новостворений курінь отримав число 14 і вибрав чорні і золоті кольори для хустки. Курінна відзнака — це дівчина-спартанка, куріний клич: «Зі щитом або на щиті!»

Діяльність куреня включала: виставку українського мистецтва на International Folk Festival на терені Чикаго — Navy Pier; видання книжки «Молода господиня» і встановлення довготривалих курінних звичаїв.

У 1972 році курінь збільшився з прибуттям нового гуртка з округи Нью-Йоркської метрополії. «Нам подобалася спартанська тематика, яка підкреслює фізичну вправність і самостійність», — згадує Таля Даниш, членкиня того гуртка.

▲ «Спартанки»



**ЗІ ЩИТОМ АБО НА ЩИТІ!**

Гурток прилучився до праці з юнацтвом, організуючи спортові турніри під час Свята Юрія, легкоатлетичні змаги для юнацтва, відбиванкові змагання при популярному в українському середовищі морському осередку Ваєлдвуд, Н. Дж., проводячи традиційні Андріївські вечорниці по станицях.

Дружня праця притягнула й інших дівчат до куреня, не тільки з близького Нью-Джерзі, а й із дальших Торонта, Філядельфії, Вашингтону.

З часом членки виробили чисельні традиції, аби весело відзначати зміни в своїх життях: дівич-вечір для нареченої, весільні звичаї для молодої, звичаї при народженні дитини. З віком ці старші пластунки перейшли до сеньйорату, продовжили приналеж-

ність до куреня. 24 членки вступили до нового куреня УПС, що отримав ч. 39 і був затверджений КПС в 1994 році. Першою курінною була Рома Максимович.

Спартанки-пластунки займали провідні позиції в Пласті. Впродовж 25 літ в курені було 14 коменданток, які очолили понад 40 таборів, а ще 20 брали участь в командах і булавах. По місцевих осередках у курені було 6 станичних, дві з них працюють і донині. Ще 30 членок мали і мають виховні та адміністративні пости. Членкині також займають провідні ролі в КПС, ОТК, КТК, включно з теперішніми головами КТК і ОТК оселі «Вовча Тропа».

Інші, за фахом лікарі та медсестри, присвятилися медичній опіці на таборових оселях і станицях.





▲ Ювілейна Велика Рада «Спартанок» на оселі «Союзівка». Листопад 2019 р.

Курінь гордиться тим, що 25 років тому, з ініціативи «спартанки» Петрусі Паславської, був створений «Початковий табір», унікальний однотижневий табір для новацтва 6-7 літ. «Ми хотіли притягнути наймолодше новацтво до чару таборування, ознайомити їх та їхніх батьків з найкращими елементами новацького табору», — говорить про цю ініціативу подруга Петруся. З постійною підтримкою куреня цей популярний табір відбувся вже понад 40 разів на «Вовчій Тропі», понад 500 новаків і новачок почали своє пластове таборування на цьому таборі.

Гордимось теж тим, що уже 19 літ курінь проводить програму складання вимог Відзначки Фізичної Вправності (ВФВ) для юнацтва на оселі «Вовча Тропа». «Виконання вимог ВФВ на таборі дуже полегшує закінчення юнацьких проб», — пише Наталка Сейлик, довголітня організаторка цієї програми. «Спартанки» УПС тішаться, що нове покоління «спартанок» перебрало і далі продовжує цю важливу функцію. В курені створено «Еко-комітет», який впроваджує екологічну свідомість на таборах. Проводяться гутірки, прибирання стежок по оселі, збірки сміття для перероблення.

Завдяки добровільним даткам курінь подарував оселі нову апаратуру до шпиталика й кухні, матеріали для Початкового табору, спортивне знаряддя, направили спортову площу і придбав фонди на розбудову нового басейну.

«Від часу створення куреня УПС завдяки нашій постійній праці й сестринству наш курінь зріс до 70 повних членок», — говорить курінна Ірена Савчин Долл. «Впевнені, що завжди знайдемо охочих до підтримки нових проєктів».

2019 року під час свята «День Пластуна» на оселі «Вовча Тропа» «Спартанки» УПС і УСП урочисто й весело відзначили 60-ліття створення старшопластунського куреня. «Спартанки» прибули з далеких сторін на Службу Божу, яку відправив архієпископ Борис Гудзак, пластун-Хрестоносець, що відбув багато таборів на цій оселі.

На дефіляді гордо марширувало понад 35 «спартанок», а на закритті свята двом «спартанкам» було надано високі пластові нагороди. Пл. сен. Таля Даниш одержала підвищення на ступінь пл. сен. керівництва, зокрема за працю станичної Нью-Йорка. Також пл. сен. Дарія Патті одержала орден св. Юрія в сріблі за провідництво оселі «Вовча Тропа».

По дефіляді курінь у дружній веселій атмосфері загостив понад 500 таборовиків, гостей та батьків смачним обідом бар-бе-кю. А по обіді відбулося відкриття оновленої стежки природи, де еко-комітет встановив таблиці з назвами дерев і рослин, що дає можливість провадити ботанічні гутірки.

У 2012 році до старшопластунського куреня США вступило нове покоління дівчат, підсилюючи курінь свіжим молодечим духом і наснагою, на потіху сеньйорів. Курінна Катря Місило та її подруги подбали, щоб курінь УСП щороку поповнювався новими членками. Головне зацікавлення молодих пластунок є спортивно-виховна праця, і для тої мети вони організують лещетарські прогульки, спортивні змагання, відбиванкові турніри на українській оселі «Союзівка», яка притягує багато молоді українського походження.

Вже два роки як курінь УСП перебрав проведення програми ВФВ на «Вовчій Тропі».

Цього року понад 150 юнаків і юначок здавали вимоги ВФВ під проводом «Спартанок» — старших пластунок.

Тепер в курені є 30 членок, нові кандидатки прибувають щороку. Курінні заняття включають добродійні акції, де збирають фонди на філантропічні цілі.

«Спартанки» в США зраділи, коли довідалися, що філія куреня розвинулася в Україні від 12 квітня 2008 року (першою курінною була Катерина Вінтоняк). Як сестрички-«спартанки» в США і Канаді, дівчата в Україні цікавляться спортивною, виховною, благодійною і духовною працею.

Старші пластунки організують відкриті «Спартакіади» для юнацтва, вишколи з маловідомих видів спорту «Спартанські ігри», зимові мандрівки «Говерляна». У 2015 році розпочали організувати табори для дітей героїв АТО, долучаючись до організації акцій станичного та крайового рівня. У 2017 році три «Спартанки» стали організаторками Ювілейної Міжкрайової Пластової Зустрічі «Серед Лісу» у Німеччині.

2 квітня 2017 року в Домініканському соборі у Львові відбулося посвячення курінного прапора «Спартанок» в Україні. Курінь має членкинь у станицях Львова, Тернополя, Івано-Франківська та Коломиї, налічує 26 пластунок, щороку набирає нових кандидаток.

«Спартанки» куреня ч. 14 УСП під час Ради на «Союзівці». Листопад 2019 р. Світлина з фотоархіву куреня >

— ” —

**СПАРТАНКИ Є ВЕЛИКИМИ ЛЮБИТЕЛЬКАМИ ПЛАСТУ І РАДІ, ЩО МАЄМО ЗАВЯТТЯ ДО ПЛЕКАННЯ ПЛАСТОВИХ ІДЕАЛІВ В ГУРТІ МОЛОДШИХ І СТАРШИХ ПОДРУГ В АМЕРИЦІ, КАНАДІ ТА УКРАЇНІ. НАДІЄМОСЯ, ЩО БУДЕМО ЩЕ 60 ЛІТ І ДОВШЕ У ТАКІЙ СИЛІ ТА БАЖАННІ ТВОРИТИ ДЛЯ ЗАГАЛЬНОГО ДОБРА!**





## «КАЗИМИР ГРАФ ШЕПТИЦЬКИЙ — ОТЕЦЬ КЛИМЕНТІЙ:

польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру,  
Архимандрит Студитів, Праведник народів світу,  
блаженний Католицької Церкви (1869—1951)»

ОЛЕСЬ ЮРЧЕНКО

Перша опублікована біографія священномученика  
Науково-популярне видання д-ра Івана Матковського



В числі 2 (194) 2019 «Пластового шляху» у рубриці «Пластові постаті» Ольга Свідзинська розповіла про священномученика Климентія Шептицького. Серед біографічних відомостей розповідається те, як ігумен Студійської лаври в Уневі сприяв побудові пластового Низового табору між Якторовом і Уневом (таборування там відбулося у 1929 і 1930 рр.) і як по тому пережив нагінку з боку польської преси; про намір Верховної Пластової Команди іменувати його титулом добродія Пласту; про освячену ігуменом Климентієм на Остодорі Діточу оселю ім. Митрополита Андрея та опіку над новиками після заборони Пласту польською владою.

Паралельно із завершенням творчої праці над згаданим числом журналу побачила світ монографія д-ра Івана Матковського про цю визначну постать нашої історії. Без сумніву, цей фоліант заслуговує окремої публікації.

Книга вийшла друком у львівському релігійному видавництві «Покрова». Партнерами проекту стали Постуляційний центр монастирів Студійського уставу та Południowo-Wschodni Instytut Naukowy (PWIN) у Перемишлі (Польща).

Це перша опублікована біографія бл. свщмч. Климентія (Казимира графа Шептицького) — блаженного Католицької Церкви та Праведника народів світу, католицького Екзарха Великої Росії та Сибіру, Архимандрита Студитів, замордованого більшовиками у Владімірі над Клязьмою (Російська Федерація), у сумнозвісному «владімірському централі».

Казимир, брат Митрополита Андрея Шептицького, у сорокатрирічному віці вступив до католицького монастиря східного обряду. Ревний християнин, римо-католик, з юних літ прагнув, як сам писав, стати «добрим воїном Господа» і реалізувати своє покликання серед русинів-українців. Ще перед вступом до монастиря постає як політик та громадський діяч. Він був першим лобістом інтересів Галичини (так Блаженного іменувала преса на початку ХХ ст.).

У «Слові від автора» д-р І. Матковський розмірковує над тим, чому варто досліджувати життєвий шлях бл. свщмч. Климентія, і розвіює стереотипи, розповідає про деякі інспірації, а також висвітлює інформацію про наявну і потенційну джерельну базу. Цікавою є розповідь, як в автора з'явилася зацікавленість біографією священномученика. І. Матковський вперше почув про о. Климентія Шептицького ще дитиною — від родича, монаха Віталія (Володимира Матковського), який приїжджав аж із Воркути. Ці перші відомості з дитячих літ кризь декілька десятиліть вилилися у ґрунтовне дослідження.

Звісно, на сторінках книги автор висловив подяку всім, хто в той чи інший спосіб долучився до появи друком біографії про цю визначну постать: тут і духовні особи, і творчі особистості, і науковці, і добродії.

На завершення вступного слова автор висловлює сподівання, що розповідь про постать священномученика Климентія передасть те, що він намагався сказати своїм життєвим чином і до чого прагнув. Адже став поведирем для монахів-студитів і дороч-

говказом для багатьох тих, хто далекий від чернечих реальностей. Він довів, що аристократи можуть зрікатися свого стану заради справді високих цінностей та ідеалу.

Біографія складається з сімнадцяти розділів, вступу та післямови. Передують Слово благословення митрополита Львівського УГКЦ Ігоря і докладно подані важливі дати з життя блаженного священномученика.

Розділи книги — не тільки авторський текст, а й багатющий, рідкісний та невідомий чи маловідомий досі для широкого загалу документальний матеріал: листування, архівні документи, статті значної кількості видань, рідкісні світлини.

Чи можна на сторінках видання зустріти так звану пластову прив'язку? Вона є. Наприклад, на стор. 404 бачимо маловідоме для дослідників історії Пласту фото, до якого подано текстовку: «Митрополит Андрей та о. Климентій з монахами-студитами і хлопцями. Захоронка в Уневі. 1930 р.». Серед отих «хлопців» добра половина — в пластових одностроях. Або ж на стор. 422 зустрічаємо текст із газети «Діло» від 30 липня 1932 р. (№ 166). Інформація про те, що Українське Товариство охорони дітей і опіки над молоддю у Львові викінчило чудовий будинок під дитячу оселю в Остодорі неподалік Підлютого.

Для тих, хто цікавиться історією України ХХ ст., цінними стануть сторінки, що ілюструють україно-польські, україно-єврейські стосунки. Звісно, автор не оминув увагою період нацистської окупації Галичини; довідуємося про страхітливі діяння більшовиків під час першої і другої окупації краю.

У «Післяслові» автор, зокрема, розповідає, що Архимандрит Климентій Шептицький у 1940 році (в останньому, як тоді вважав, слові до студитів) зазначив, що, «на превеликий жаль, не лишаю Вам спомину святого мого життя». Як настанову в цій праці священномученик подає таку вказівку: «Робіть те, що тут пишу, але не жийте, як я, тільки жийте краще, із більшою ревністю й самозреченням, із гарячішою постійнішою молитвою, з більшою любов'ю до Бога та ближнього, а не пожалуйте короткого труду. Превеликою нагородою буде Вам Преподобний Бог уже тут, за земського вашого життя. Час змагання короткий, а досягнений успіх превеликий. Біжіть, не оглядаючись назад, щоб якнайскоріше дійняти мети».

На завершення науковець висловлює сподівання:

— „ —

**МАЄМО НАДІЮ, ЩО ЦЯ ПРАЦЯ  
НАБЛИЗИТЬ ЛЮДЕЙ ДО МОМЕНТУ,  
КОЛИ БУДУТЬ ОГОЛОШЕНІ СВЯТИМИ  
БРАТИ ШЕПТИЦЬКІ ТА ЇХНЯ МАТИ СОФІЯ  
З ФРЕДРІВ. БО ДЛЯ ГОСПОДА БОГА,  
ЗА ПРИКЛАДОМ ЇХНЬОГО ЖИТТЯ,  
ТАКИМИ ВОНИ Є, А КИМ СТАНУТЬ ДЛЯ  
НАС — СЛУШНЕ ПИТАННЯ НА  
ЗАВТРАШНІЙ ДЕНЬ.**





▲ Митрополит Андрей та о. Климентій з монахами-студитами, хлопчиками із захоронки, частина з яких була пластунами. Унів, 1930 р.



## «ПОСТАТЬ БЛ. СВЦМЧ. КЛИМЕНТІЯ ШЕПТИЦЬКОГО ОДНАКОВОЮ МІРОЮ Є ЦІКАВОЮ ДЛЯ СВІТСЬКИХ І ДУХОВНИХ ОСІБ, А ПРИКЛАД ЙОГО ЖИТТЯ — ПОВЧАЛЬНИЙ ДЛЯ ПОЛІТИКІВ І ГРОМАДСЬКИХ ДІЯЧІВ.»

Організаторський і підприємницький хист є взірцем для бізнесменів. Жертовність є світлом для чернецтва і клиру. Для українців він завжди залишатиметься ієромонахом і братом Митрополита, для поляків — аристократом, для німців — австрійським політиком, для юдеїв — Праведником народів світу. Для християн він — апостол, який ніс Благую Вістку та Слово Боже для народу, серед якого зростав, та не походив. Греко-католик з вибору, Студит з покликання — бл. свцмч. Климентій зі сторінок видання захоплює науковців, політологів, богословів своїми поглядами і прикладом блаженного життя», — пише д-р Іван Матковський.

### Коротко про автора

Народився 8 березня 1982 року в с. Матків, що на Турківщині. Закінчив філологічний факультет Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Від 2004 року — викладач кафедри світової літератури ДДПУ ім. І. Франка. У 2010 р. здобув науковий титул доктора філософії (PhD) у Вармінсько-мазурському університеті в м. Ольштин (Польща). Автор кількох десятків наукових статей та співупорядник двох томів з польськомовної спадщини Івана Франка.

Д-р Іван Матковський — автор кількох сотень публіцистичних та аналітичних статей в українських та зарубіжних періодичних виданнях на тему економічної та політичної ситуації у країнах Центральної та Східної Європи. Член Національної спілки журналістів України.

З дружиною Іванною з Новаківських є організатором громадських акцій, спрямованих на популяризацію пам'яті про родину Шептицьких, а також Івана Франка, Олексу Новаківського, о. Кирила Селецького.

## РОЗДУМИ ПРО ПЛАСТОВЕ ФІЛАТЕЛІСТИЧНЕ БЮРО В УКРАЇНІ

ОЛЕСЬ ЮРЧЕНКО



§ 6. До resortу Головного реферату видань належить теж Пластова Філателістичне Бюро, якого голова є співробітником Головного реферату видань.

Завданням Пластового Філателістичного Бюро є:

- дбати про високий стандарт пластових філателістичних видань, видаваних так самим ПФБором, як теж якимись іншими пластовими установами, старшинами чи з'єднаннями
- з міру потреби й рентабельності видавати пластові марки й інші філателістичні видання на замовлення ППБулави або інших пластових установ
- ладити і зберігати повні збірки пластових філателістичних видань для архіву й виставок
- здійснювати кожочасні напрямні ППБулави щодо пластових філателістичних видань.

Із низки дописів у соціальних мережах, зокрема в одній із груп у Фейсбуку, проглядається, що в Україні активізувалося видання різноманітної філателії під брендом «Пластова пошта». Таке поживлення не може не тішити. На цю тему (теж у Фейсбуку) висловився львівський пластун і активний колекціонер пл. сен. Микола Музала, V. Він написав:

«Щоб все ж таки гарантувати, що цей бренд, який існує ще з 1940-х років, використовувався тільки так, як це корисно для Пласту, є ідея створити "Пластова філателістичне бюро в Україні". ПФБ з 1950-60-х років існувало в діяспорі і входило в структуру ППБулави. Якщо переформулювати завдання ПФБ в Україні на сьогоднішні потреби, то вони могли б виглядати так:

- продовжити видання пластової філателії та підтримувати традиції Пластової пошти на різних заходах з гашеннями, марками, відправленнями;
- контролювати використання бренду "Пластова пошта";
- каталогізувати всі напрацювання в Пласті (і за останні 30 років в Україні, і до того, бо реально, крім неповного переліку у Фурсенка, нічого такого особливо і немає).

Ось як процес створення ПФБ в Україні міг би виглядати:

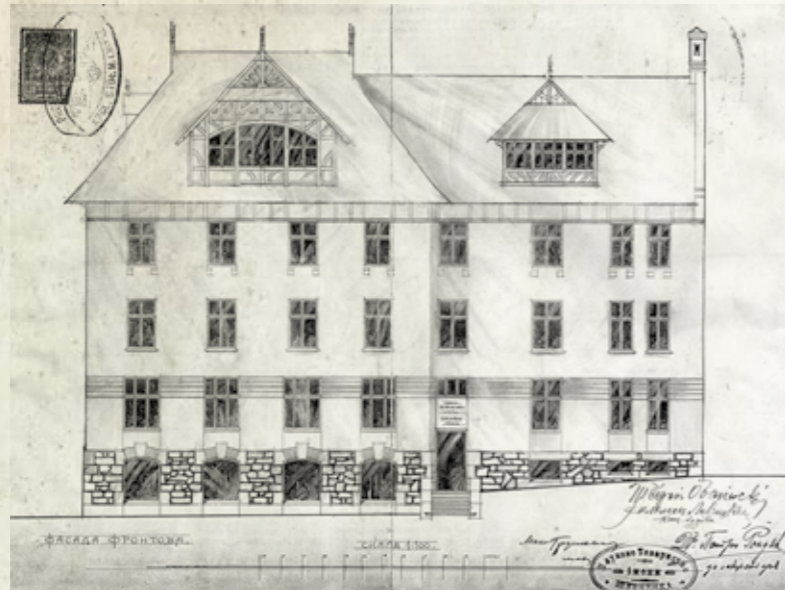
- збирається ініціативна група;
- ініціативна група формулює напрямні (мету, цілі, принципи роботи і т.д.);
- КПРада України затверджує ці напрямні і принципи роботи ПФБ в Україні.

В кінці друг Микола написав, що був би вдячним за коментарі чи поради, а ми від себе додамо, що саме його на останніх Зборах КУПО обрано до нового складу Головного Пластового Проводу діловодом видавництва та інформачі. Отож, тепер справа «Пластового філателістичного бюро в Україні» значною мірою в руках саме друга Миколи.

Редакція підтримує таку корисну, цікаву і, головне, вчасну ініціативу та готова популяризувати ідею та процес створення ПФБУ на сторінках «Пластового шляху». Адже «Пластова філателія», а віднедавна «пластова колекція» від багатьох років є сталою рубрикою в ПШ.

< Опис завдань ПФБ з Правильника внутрішньої дії ППБ 6-х Зборів КУПО





▲ Академічний дім у Львові, проєктне бюро Івана Левинського, 1904—1906 рр. (архітектори Т. Обмінський і Ф. Левицький)

## ХТО І ДЕ ПЛАНУВАВ ЗБУДУВАТИ ПЕРШУ ДОМІВКУ ДЛЯ ПЛАСТУНІВ

(про домівку Пласту в Києві)

пл. сен. ЮРІЙ ЮЗИЧ, ОЗО

Мало хто знає, що кожен 3-5 будинок, який зводився у Львові на початку ХХ століття (якими так захоплюються нині туристи), будувався фабрикою українця Івана Левинського. Хотів він, львів'янин, побудувати і першу пластову домівку. І не де-небудь, а в Києві.

У 1917 році на Наддніпрянщині розгорталась революція. Відбулося багато різних з'їздів: військовий, селянський, учительський і т. д. А на 6-8 серпня планувався Всеукраїнський технічно-економічний з'їзд.

Головою будівельно-архітектурної секції цього загальнонаціонального з'їзду був легендарний український архітектор Іван Левинський. Ще в 1915 році росіяни вивезли його як заручника до Києва. Тут він і застав революцію. Заснував у Києві агрономічно-технічне товариство «Праця» і навіть будував греко-католицьку церкву в гуцульському стилі в районі вулиці Нижньої Кудрявської.

Готуючись до з'їзду, І. Левинський запропонував низку ідей для загального обговорення. Цей проєкт надрукувала київська щоденна газета «Нова рада» 9 липня 1917 року (число 84, сторінка 3) під заголовком «Майбутній всеукраїнський технічно-економічний з'їзд».

Серед інших думок, висловлених на сторінках цієї газети, пропонувалось побудувати серію нових будинків. В українському, зрозуміло, стилі. Іван Левинський звертався до архітекторів з пропозицією, щоб з'їзд схвалив не лише рішення про будівництво, а й конкретні ескізи будівель.

В пріоритеті був «Будинок шкільний із помешканням для учителів». Окрім звичайних класів там мала бути кляса для «науки зручностей» (гімнастики), тобто спортзал. В будинку мало бути ще кілька шкільних музеїв. А окрема зала для гімнастики мала бути сполучена із «мешканням для Товариства Січ і Скавтів (Пластунів)».

Наразі ми маємо дуже мало інформації про український скавтський рух в підросійській Україні у 1917 році. Це стосується і розвитку скавтінгу в Києві. Однак наявні спогади дозволяють впевнено стверджувати, що в столиці України вже в 1917 році був один із найпотужніших осередків.

Досі єдиним документальним підтвердженням скавтської (пластової) діяльності була замітка в київській газеті «Відродження» від вересня 1918 року. В цій публікації йшлося про те, що поруч із товариством «Січ» засновувався в Києві Пласт.



▲ Іван Левинський, фото 1918 року

> Греко-католицька церква в Києві, арх. Іван Левинський, фото 1918 року (церква розібрана більшовиками у 1930-х роках) Фото з книги: Олександр Нога. Іван Левинський: архітектор, підприємець, меценат

Вицезгадана публікація в авторитетній київській газеті «Нова рада» додатково підтверджує, що вже в той революційний рік київські скавти-пластунки вели активну працю та потребували своєї окремої домівки. А згадка про товариство «Січ» підтверджує, що розвиток Пласту у Наддніпрянщині був пов'язаний із розвитком цього товариства (про цей зв'язок свідчать й інші згадки тогочасної преси).

— ” —

**ОТОЖ, Є НАДІЯ, ЩО КОЛИСЬ, МОЖЛИВО,  
ВДАСТЬСЯ ВІДШУКАТИ ЕСКІЗИ  
ЗАПЛАНОВАНОГО ІВАНОМ ЛЕВИНСЬКИМ  
ШКІЛЬНОГО БУДИНКУ У КИЄВІ.  
А МОЖЛИВО, Й ЕСКІЗИ ПЕРШОЇ В СВІТІ  
ДОМІВКИ ДЛЯ ПЛАСТУНІВ, ЯКА, БЕЗ  
СУМНІВУ, МАЛА БИ СТИЛЬ УКРАЇНСЬКОГО  
АРХІТЕКТУРНОГО МОДЕРНУ.**

На жаль, ідею шкільного будинку в Києві Іванові Левинському так і не вдалось реалізувати. Сам він помер через два роки в окупованому поляками Львові. Однак, можливо, під час відзначення 30-ліття відродження київського Пласту в столиці України нарешті вдасться (бодай частково) реалізувати задум геніального архітектора. І місцеві пластуни таки отримають свою домівку, якої досі не мають.

> Бурса Українського педагогічного товариства у Львові, збудована у «гуцульському» стилі з імітацією дерев'яного зрубу. Проєктне бюро Івана Левинського, 1906—1908 рр. (архітектори І. Левинський, О. Лушпинський, Л. Левинський та Т. Обмінський)







ЛАРИСА ЗАЛЕСЬКА ОНИШКЕВИЧ, ПС,  
ЛЮБОМИР ОНИШКЕВИЧ, СМ

## У 115-ЛІТТЯ ВІД НАРОДЖЕННЯ ПЛАСТУНА БОГДАНА ЮРІЯ КРАВЦЕВА, ЛЧ

зі спогадів двох його дещо молодших сучасників та оцінок знавців

Богдан Юрій Кравців народився 5 травня 1904 року в селі Лоп'янка, в Долинському повіті (тепер Івано-Франківщина), в родині о. Миколи та Олени, родом Богачевської. Середню освіту здобув у Львівській академічній гімназії. Почав студії філософії в Українському Львівському університеті (знаному як Таємний університет) 1923 року, а коли його закрили, ще три роки навчався у Львівському університеті ім. Яна Казимира (література, бібліографія, археологія); там само потім студіював право (1928—1930).

Одружився з Неонілею Головацькою 1934 р.; у них було троє дітей: Гордій-Микола, Дзвенислава і Юрій. Воєнні події закинули родину в Західну Європу; після закінчення війни вони переїхали в Америку, де Богдан редагував українські газети і журнали. У 1973—1974 роках Богдан Кравців працював як науковий дослідник у Гарвардському українському дослідному інституті (HURI). Опісля цей інститут надавав нагороди за найкращі праці з української бібліографії і стипендію ім. Богдана Кравцева.

Був дійсним членом НТШ-А й УВАН. Б. Ю. Кравців помер 21 листопада 1975 року, похований у Бавнд-Бруку, Н. Джерзі, США.

### БОГДАН КРАВЦІВ — ПЛАСТУН

*Богдан [...] був радше душею, чим тілом: дія була радше у змісті пластування, чим у формі. [...] у його припадній фізичній постаті, у його, здавалося б, ніжній, а проте здетермінованій істоті, з його трохи містерійною, ласкавою усмішкою ми усі бачили перед собою, слухали його хвилюючих слів, стояли на струнко перед ним — комендантом; або мандрували з ним, як друзі, по диких Горланах [...]*

*Як треба було, він служив Пластові на різних постах, стояв фізично, роботою, радою, наказом на сторожі нашого Пласту. Але передусім поставив на його сторожі своє слово.*

пл. сен. Юрій Старосольський, ЛЧ, 1979

Богдан Кравців став юнаком у Львові. Належав до полку (куреня) ім. П. Сагайдачного, а потім ім. князя Льва. Склав третю пластову пробу і став пластуном скобом. Він був одним із 13-ти співзасновників старшопластунського куреня «Лісові Чорти».

Завжди готовий допомагати, сповняв такі пластові обов'язки:

1922: співробітник пластового журналу «Молоде Життя». Для заохоти молодих авторів впровадив там рубрику «Молоде перо»;

1925: перебирає редакторство «Молодого Життя»;

1927: стає комендантом Українського Уладу Старшого Пластунства;

1929: новозасноване пластове видавництво «Вогні» видає своє перше видання — дві збірки поезій Кравцева: «Дорога» і «Промені»;

1940-і роки: укладає і редагує «Пластовий співаник»;

1953—54: співредактор сторінки «Пластова Ватра» в газеті «Свобода» (США);

1953—55: голова Крайової Пластової Старшини Америки;

1954—57: редактор пластового журналу «Молоде Життя»;



*Богдан Кравців*

1954—57: референт видань Головної Пластової Булави;  
1958—60: Головний Булавний Пластунів (ГПБ);  
1960—62: Голова Крайової Пластової Ради Америки.

### ПОЛІТИЧНИЙ І ГРОМАДСЬКИЙ ПРОВІДНИК ТА ОРАТОР

*...Коли ж у своїй молодості він виринув як один із провідників націоналістичного руху [...], він завоював собі ім'я народного трибуна [...], який своєю поезією і публіцистикою спрямовує народну стихію в русло організованої дії і який особистим прикладом потягає за собою віруючих. Таким бачили Кравцева ті, хто йшов за ним на демонстрації на вулицях Львова, і таким його уявляли тисячі молодих людей інших міст та сіл західних областей України, до яких доходило відлуння його тодішніх публічних виступів...*

Мирослав Прокоп, 1975

Отримавши досвід пластового організованого життя і провідництва, 1927 р. Богдан Кравців став головою Союзу Української Націоналістичної Молоді, а також головою Української Студентської Громади у Львові. Він відчував потреби часу і можливість для українського державницького самовислову, тож став членом Української Військової Організації, а потім й Організації Українських Націоналістів. Коли мав всього 25 літ, 1929 року, очолив провід — Крайову Екзекутиву ОУН Західних Областей України. Дещо молодший співактивіст, д-р Мирослав Прокоп, пояснює, що це «було природним результатом того,



що фактичним керівником націоналістичної молоді він у тому часі вже був».

Коли 21 листопада 1929 р. у Львові в Академічному Домі відбувалося громадське віче-протест проти советського процесу над Спілкою Визволення України і Спілкою Української Молоді, прямо із віча молодь вийшла протестувати перед редакціями комуністичних газет і советським консультом. «Там прийшло до зудару з польською поліцією. Були арештовані, а серед них і Кравців» (М. Прокоп). За рік польська влада знову його арештує за політичну діяльність і засуджує на три роки. Після виходу Кравців був тільки один рік на волі, а тоді його знову арештували і вислали в польський концентраційний табір у Березі Картузькій. Коли вибухнула війна 1939 р., його знову арештують. Після виходу були короткі можливості присвятитися журналістській і редакційній праці та продовжувати політичну діяльність. Це був час роздору між націоналістичними таборами, тож Б. Кравців, у пластовому дусі, старався довести до згоди між Бандерою і Мельником, бо «ми ж одної Матері діти!» (так згадує дочка поета).

## ЖУРНАЛІСТ І РЕДАКТОР

Потяг до писання поезій і статей проявився в нього рано. Маючи 15 літ, був співпрацівником журналу «Молоде Життя» (видання Степана Тисовського), а у 21 став його головним редактором. Був частим дописувачем до націоналістичної преси та літературної періодики. Під час війни редагував газету для українських робітників у Німеччині. Вже після війни, за океаном, працював у редакції газет «Америка» та «Свобода», став головним редактором журналу «Сучасність» (1971—1975) і співредактором I тому «Ukraine: A Concise Encyclopaedia» (1963), а згодом редактором її II тому (1971).

## ПОЕТ, ПЕРЕКЛАДАЧ І ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ

Ще за юнацьких літ його поезії ставали широко відомі і популярні серед пластунів та й цілого українського загалу в Галичині. Вони приваблювали молодечим запалом і передавали захоплення природою і взагалі життям. Перша строфа його вірша «Святий Юр» передає цей дух:

*Тої ночі з весняною бурею  
Він примчався на білих коні.  
— О, візьми ж і мене, святий Юрію,  
у бої, на пригоди бучні!*

Кілька поколінь пластунів у різних країнах не раз із захопленням слухали слова цього вірша при ватрі під час святкування Дня св. Юрія.

У першій його збірці поезій «Дорога» є також жмуток поезії в прозі, немов розмови з пластунами при ватрі. Пізніше вийшло друком ще вісім збірок поезій, серед них дуже своєрідні: «Кораблі» (1948), «Глосарій» (1974); були ще дві дві збірки перекладів, зокрема Рільке.

Кравців не тільки творив і перекладав, а й досліджував українську літературу. Він є автором літературознавчих статей про поетів XIX ст., зокрема обширно про творчість Шевченка (10 статей). Українська мітологія манила його, тому він має і загальні, і глибші дослідження в цій галузі (9 статей). Він також є упорядником і редактором цінних антологій творів поетів, знищених советським режимом («Обірвані струни», 1955), та тогочасних поетів («Поети чумацького шляху», 1962, «Шістдесят поетів шістдесятих років», 1966).

Б. Кравців був також відомий як бібліограф.

По смерті автора, у 1978—1980 роках, в Нью-Йорку вийшов друком двотомник: «Богдан Кравців. Зібрані твори». Перший том — це зібрана поезія (упор. Богдан Бойчук), а другий — літературознавчі статті (упор. Б. Бойчук і Володимир Кульчицький-Іут). Третій том, друкований в Києві 1994 року за редакцією Б. Бойчука, — це публіцистичні статті. У Львові 1993 року у видавництві «Фенікс» вийшла в передруку обширна збірка «Поезії» (упор. Тарас Салига).

## ЛЮБИТЕЛЬ І ЗБИРАЧ КНИЖОК І МАП УКРАЇНИ

*Кравцевий запал у збиранні мап не був тільки зацікавленням, також це не було мотивоване фінансовою користю. Поет-дисидент, журналіст і за покликанням державотворець, Кравців шукав більшого визнання України в її передвоєнному, воєнному і «холодновоєнному» політичному просторі. Зокрема, він спрямував свої сили на те, щоб заперечити польські претензії на Галичину у 1920-х і 1930-их роках, а від 1945 р. — проти загрози вже ствердлої советської амнезії.*

*Під час його політичної еміграції головний мотив у збиранні мап був шукати, втримувати і поширювати справу цілісності України.*

Steven Seegel, 2008

Богдан Кравців спочатку збирав книжки з української і світової літератури, мітології, археології, мистецтва. Це розрослося у цінну бібліотеку україніки, що нараховувала 12 тисяч одиниць. Цю збірку, разом із обширним особистим архівом, родина Кравцева передала до HURI 1978 р. Відтоді цей Інститут що два роки улаштовує доповіді імени Кравцева.

Американський дослідник Стівен Сігел відразу зрозумів мотивацію збирання україніки, зокрема мап, атласів, описів України, що їх робили різні мандрівники і картографи минулого. Кравців опрацював їх, описував, каталогував.

Коли помер, його дружина Неоніля перебрала описування цієї колекції. Після її смерті (2003 р.) їхня дочка Дзвенислава ще два роки закінчувала працю над каталогом мап. 2005 р. вона передала до Гарварда дар із майже 9 тисяч одиниць під назвою «Колекція античних мап україніки Богдана і Неонілі Кравцевих». Інститут видав книжечку (2008 р.) про цю збірку, а 2011 р. ще й велику книгу (370 с.) із вибраними мапами, статтями та описами всіх мап: «Ukraine under Western Eyes. The Bohdan and Neonila Krawciw Ucrainica Map Collection» за редакцією історика С. Сігела.

Дочка Богдана Кравцева у листі до HURI з подякою за виставку мап України так пояснила, чому її батьки були примушені історією покинути Батьківщину: бо був «час загрози від ворогів, які стреміли стерти не лише Україну, а й навіть її ім'я з історії і світової пам'яті». Її батьки збирали мапи і книжки про Україну, як «оружжя» у своїй власній праці, щоб «зберігати історичні й актуальні докази існування України»:

*«Так само важко нації функціонувати без ідентичності, як і поодинокій людині. Мої батьки все життя займалися збереженням ідентичності України. [...] Богдан і Неоніля Кравцеви, як і багато їхніх сучасників, покинули Україну, щоби боротися за неї в інший час та іншим способом. Отже, замість того, щоби пропасти без сліду в советському ГУЛАГУ, вони свідчили про ідентичність України та існування України.»*

Дзвенислава Кравців Явна, 2008

— ” —

**ОБОЄ ПЛАСТУНИ,  
БОГДАН КРАВЦІВ І ЙОГО ДРУЖИНА,  
ЯК І БАГАТО УКРАЇНЦІВ ІЗ  
ПОЛІТИЧНОЇ ЕМІГРАЦІЇ,  
ЗУМІЛИ У СВІЙ СПОСІБ ПОКАЗАТИ,  
ЩО ВОНИ ТАКОЖ  
«НЕ ЗЛОМИЛИ СВОЇХ ПРИСЯГ!»**

### Посилання:

Мирослав Прокоп. Богдан Кравців. Свобода, 25 листопада, 1975, 1—3.

Юрій Старосольський. У Пласті росте новий люд... (Богдан Кравців — пластун). Альманах УНС. Джерзі Сіті, Н.Дж., 1979, 170—175.

Steven Seegel. The Life and Maps of Bohdan Krawciw. Harvard Ukrainian Research Institute. Cambridge, MA, 2008, 1—2.

Steven Seegel. Ukraine under Western Eyes. The Bohdan and Neonila Krawciw Ucrainica Map Collection. Harvard Ukrainian Research Institute. Cambridge, MA, 2011.



СВ.П. БОГДАН КРАВЦІВ







31 травня 1941, Поділля —  
1 серпня 2019, Чикаго, США

## ПЛ. СЕН. КЕР. РОМАН ЗАВАДОВИЧ — «ЗЕВ»

Велике коло наших рідних, які засіли біля Вічної Ватри, збільшилося в четвер, 1 серпня 2019 р., з відходом світлої пам'яті пл. сен. кер. Романа Завадовича. Після дуже довгої та складної недуги, на 78-му році життя, Всемогучий Господь змилосердився над стражданням покійного та його дорогої родини та покликав його до Вічної Ватри.

У прощальному слові на панахиді пл. сен. Андрій Коломиєць згадав, що у день, коли світ і особливо скавти відзначали Свято Хустки (World Scout Day), «Перший Скавт» нашої станиці закінчив свій пластовий шлях.

Друга Романа Завадовича всі знали за псевдом «Зев» (Zav — від прізвища Завадович по-англійськи). Вістка про його відхід захопила Чикаго і край, і пластуни відгукнулись споминами: «Він був моїм виховником», «Він був моїм зв'язковим», «Він був станичним, коли я був у юнацтві»... І кожна така згадка кінчалася однаковим висновком: «правдивий пластун», «приклад всім пластунам». Роман Завадович був пластуном тілом і душею: приятельський, працьовитий, талановитий. Ніколи не був матеріалістом. Свою Пластову Присягу при-

ймав серйозно та як дороговказ на ціле життя. Був словний, сумлінний, братерський, доброзичливий, постійно допомагав іншим. Між друзями завжди панували любов і довіра в усьому, що він робив.

Він невтомно та віддано працював на користь Пласту: як юнацький виховник, учасник першої «Лісової Школи», співзасновник пластового куреня «Вовкулаки», зв'язковий, кошовий, член багатьох таборових булав та комендант таборів, голова виховного сектора, член Крайової Пластової Старшини, заступник голови КПС, доволітній станичний станиці Чикаго. Наш друг Роман відповів на поклик станиці і без вагань та застережень провадив нею тричі, і то не лише рік чи два, а впродовж багаторічних каденцій у 1970-х та 1990-х роках, а останньо від 2008 року до відходу на Вічну Ватру.

За доволітню віддану та різноманітну працю в Пласті друг Роман був нагороджений найвищим пластовим відзначенням — орденом святого Юрія в золоті.

Пл. сен. Ліда Ткачук у своєму слові на панахиді розповіла коротко про його життєвий шлях. Роман Завадович був єдиним сином Анни та відомого українського поета і письменника Романа Завадовича. Народився 31 травня 1941 року на Поділлі. Його мандрівка у великий світ розпочалася в 1944 році, коли йому було лише три роки. Як і багатьом українським родинам, Завадовичам довелося пережити скитання на дорогах війни і в таборах переміщених осіб. Подорож завела родину із Золочева до Бад Верізгофена в Німеччині, а в 1949 році до Чикаго. Родина Завадовичів розпочала життя на американській землі в українському дусі: Роман ходив до української катедральної школи св. о. Миколая і до Пласту. Закінчивши середню школу, вступив в університет. Через участь у пластових зустрічах та таборах познайомився з Наталкою Горалевською. Покохались і в 1969 році одружились та прожили разом 50 років. В 1978 році народилася донечка Русланка, яку батьки безмежно любили і пестили. Друг Роман був членом та головою батьківського комітету шкільної ради, членом контрольної комісії Українського Національного Музею, працював у Пласті.

Талант слова успадкував від свого батька. Друг «Зев» часто готував різні пластові мистецькі вечори та ватри. Коли мав іти лист чи інший текст від станиці, завжди знаходив час перевірити мову перед виданням. Йому залежало, щоби все, що виходило під заголовком «Пласт» або під пластовою лілейкою, було правильно і на високому рівні виконане. Він уміло виправляв мову і пояснював без критики, чому говоримо чи пишемо так, а не інакше. Незабутньою для багатьох була чітко пояснена різниця між словами «внески» і «вкладки». Ми платимо членські внески до організації, а не вкладки, які вкладаємо до черевиків.

За фахом був креслярем, а до того мав талант графіка. Ще в докомп'ютерну добу друг «Зев» виготовляв мистецькі весільні запрошення, грамоти, афіші, обкладинки та ілюстрації до книжок, проектував пам'ятники. В громаді й між друзями залишилось багато його робіт. А для Пласту спроектував та виготовив дослівно сотки відзнак, таборових таблиць, курінних відзнак та проєктів прапорів, ілюстрацій, грамот та привітів.

Як станичний друг «Зев» приходив до домітки кожної суботи, спілкувався з виховниками та з батьками, сміявся з новацтвом та жартував з юнацтвом. Він був всюдю: на всіх святах і збірках його завжди було видно на провідному місці. Багато чим цікавився, любив розповідати, давати поради, жартувати і філософствувати.

Навіть через дуже тяжку та довготривалу недугу не покидав думок про Пласт. Як йому ставало тяжче приходити до домітки на тижневі сходи новачтва та юнацтва, через телефонічні розмови розвідував, як вони відбулися, що нового було в домітці, що ще треба полагодити. Роман Завадович дуже любив пластові свята та церемоніяли. Пласт переповнений церемоніями: надання перших новацьких хусток, завершення вмілостей та проб, закінчення таборів, різдвяні свічки, свята героїв, ювілей та відзначення за віддану працю у вихованні молоді. Покійний друг «Зев» знав, що церемонії та свята цінні, бо ними ми відзначаємо та святкуємо важливі події у житті. Він завжди намагався проводити пластові свята та церемоніяли гідно та правильно.

У понеділок, 5 серпня 2019 року, у переповненій залі похоронного заведення Музики у Чикаго зібралися пластуни та знайомі, щоб відбутися останній церемоніял для відданого чоловіка, люблячого батька та зразкового пластуна. Ціле море пластунів у одностроях, від наймолодших юнаків та юначок до найстарших сеньйорів, разом з друзями та знайомими стали разом та злучили руки, поклавши праву на ліву. Ставши поруч домовини з обох сторін та поклавши руки на домовину чоловіка та батька, дружина Наталка та донька Руслана докінчили цілість кола, а відтак всі разом відспівали пластове «На добраніч», гідно відпровожуючи нашого дорогого друга станичного, пл. сен. кер. Романа Завадовича, до Вічної Ватри.

*пл. сен. Юрій Заяць, ОХ, пл. сен. Ліда Ткачук, ЛМ,  
пл. сен. Андрій Коломиєць, ПБ*



1930, Тернопіль — 25.05.2019, Баффало

## ПЛ. СЕН. МАРІЯН СТАСЮК — «МАКО»

Друг Мако народився 1930 року в Тернополі, в родині о. Андрія Стасюка та Емілії (з Муріїв). Коли СССР зайняв Східну Галичину, отця Стасюка назвали «ворогом народу», а з тим родина була призначена на переслідування. Незабаром Макового найстаршого брата Ярослава арештували дорогою до школи. Це було так несподівано, що вся рідня постійно відчувала цей страшний жах.

Після одного окупанта прийшов другий — Гітлер. Невдовзі воєнні події повернулись до Тернополя як важливого залізничного осередку, де проходив фронт стратегічного бомбардування. Це змусило частину населення до евакуації — родина Стасюків покинула Тернопіль і, мандруючи в незнане майбутнє, опинилась під Віднем. Наприкінці Другої світової війни переїхали в околицю Мюнхена, до табору для біженців.

Там Мако отримав змогу продовжувати навчання в гімназії, яку закінчив матурою. Життя в таборах дало можливість Макові стати пластуном, досягнути ступінь пластуна скоба. Виконував обов'язки курінного писаря, а потім і курінного.

1950 р. родина Стасюків виїхала до США, до міста Баффало, де українська громада була вже добре організована і де була пластова станиця. Мако зголосився до станиці і незабаром став зв'язковим, а тоді кошовим та юнацьким виховником. Був кілька разів комендантом табору юнаків на «Новому Соколі». За свою працю був підвищений до ступеня сеньйора керівництва.

Рівночасно він був великим ентузіастом закупу землі під пластову оселю. Вклад праці Мака, як і багатьох пластунів, на оселі на «Новому Соколі» важко описати! Можна тільки оцінити вислідами: як це на голому полі, немов гриби, виростили будівлі. Мако присвятив ціле своє життя розвитку «Нового Сокола», який і до сьогодні втішається великою популярністю серед пластового братства. Таборовики-юнаки щиро оцінили всю працю й опіку Мака і збудували йому лавку з написом, що це для Мака і для його дружини, пластуни Марти (зі Щуровських).

Мако був в управі «Нового Сокола» багато літ, а головою понад 25 літ. За пластову працю його нагородили орденом св. Юрія в золоті.

Відійшов на Вічну Ватру 25 травня 2019 року. Залишив дружину Марту і синів Андрія, Мирона й Адріяна з дружинами та внуками. Вічна Йому Пам'ять!

*Ліда Залеська Стасюк, Верх.,  
осередкова ОП УПС Баффало*





13.03.1921, Мозолівка — 3.10.2019, Мюнхен

## ПЛ. СЕН. КЕР. ГРИГОРІЙ КОМАРИНСЬКИЙ — «ГРИЦЬ»

Пластова родина в Німеччині зі смутком повідомляє, що 3 жовтня 2019 р. на 99 році життя відійшов на Вічну Ватру пл. сен. кер. Григорій Комаринський. Друг «Гриць» був членом 4-го куреня УПС «Характерники» і протягом 43 років — інтендантом пластових літніх таборів на оселі «Гохлянд» біля Кенігсдорфа.

Народився 13 березня 1921 року в селі Мозолівка (тепер Підгасцький район Тернопільської області в Україні) у патріотичній родині Василя і Марії. Під час Другої світової війни з наступом большевицької влади був вимушений залишити Батьківщину і втікати в напрямку Західної Європи, не знаючи, де зупиниться. Його шлях до Німеччини вів через Пільзен, тодішню Чехословаччину. У вересні 1945 р. він зупинився в таборі Ді-Пі для воєнних втікачів (displaced persons) в німецькому місті Ашаффенбург в американському секторі. Місцем перебування для втікачів призначили стару казарму Вермахту. Там вони, подібно як в Міттенвальді, жили в бараках, які були розподілені за національностями переселених осіб. Українська молодь занувала там товариство «Січ», велика кількість членів якого була пластунами. Друг Гриць зацікавився пластовим духом, став членом Пластової організації і скоро був записаним.

Пластова громада в Ашаффенбурзі організувала ватри, на які часто приїздили пластуни з інших місцевостей. Навесні 1946 року друг Гриць переселився до табору міста Регенсбург, де в бараках проживало 7500 українців. Там вже існувала церква, українсько-німецька гімназія з інтернатом, відділ німецького університету для українців і Український технічно-господарський інститут (УТГІ), куди Григорій і вступив на студії інженерії.

В Регенсбурзі друг Гриць далі брав активну участь в пластовій виховній праці та в організації пластових таборів. У 1950 році закінчив студії в УТГІ з дипломом інженера-економіста. Згодом жив у таборах ДіПі в Ульмі та Новому Ульмі, де від жовтня 1950 року працював в управі табору до його закриття.

1952 року переїхав до Мюнхена. Коли УТГІ теж туди переведено, Григорій Комаринський став у ньому викладати економіку, був доцентом, бібліотекарем, секретарем та вкінці в.о. директора Інституту. При ліквідації УТГІ у 2006 р. він передав його архів до НУ «Києво-Могилянська Академія». Усе своє активне життя в Мюнхені світлої пам'яті Григорій Комаринський (від 1954 до 2006 р.) служив громаді на різних посадах добродійної організації «Українська медико-харитативна служба» (УХМС) — від референта до заступника голови. У 2006 р. він організував передання архіву УМХС до «Музею історії медицини Галичини» та «Українського лікарського товариства» у Львові.

В Мюнхені довідався, що поблизу Штарнберзького озера (Starnberger See) мала відбутися перша після Свята весни в Міттенвальді в 1947-му році зустріч всіх українських пластунів Німеччини. Цей табір тривав 6 тижнів: три тижні для новацтва і три тижні для юнацтва. На таборі після третього тижня Гриця запитали, чи міг би він спонтанно перебрати обов'язки інтенданта. Він погодився, і ось так розпочалася його довголітня робота для Пласту в Німеччині. З раннях 1950-х до пізніх 1980-х років друг Гриць був інтендантом літніх таборів. В скромних повоєнних часах, в реально таборових та природних обставинах, без авта та зі скромними засобами комунікації, друг Гриць завжди дбав про свіжі харчі, різноманітні страви, сталий розвиток оселі та дружню атмосферу в таборовій кухні й між таборовиками. В 1973-му році Начальний Пластун Юрій Старосольський відзначив друга Григорія орденом св. Юрія в золоті, зокрема, за «працю в ділянці господарки і фінансів КПСтаршини Німеччини та за участь в організації і веденні пластових таборів». Друг Гриць завжди знав, як відповідно привітати та пригостити відвідувачів табору. До них належали не лише німецькі політики, а й д-р Олександр Тисовський з жінкою, Начальний Пластун Юрій Старосольський, голови КПСтаршин з різних країв. А мешканці Кенігсдорфа вивчили українське вітання «До побачення». Ще по сьогодні продавці та мешканці села пам'ятають друга Гриця.

Цілі покоління новацтва, юнацтва і теперішнього старшого пластуництва та сеньйорату буквально виростили на очах друга Гриця. Багатьом з нас друг Гриць запам'ятався як пластун з добрим гумором, сумлінний сторож оселі. Усі знали, що в «пана Комаринського можна дістати шоколяду за 50 фенінгів...»

Дякуємо Тобі, друже, за Твою надзвичайну довголітню працю і відданість багатьом пластовим поколінням. Нехай іскри Твоїєї Ватри багрють у Вічності. Вічна Тобі пам'ять!

*ст. пл. скоб Дам'ян М'ялковський, V  
пл. сен. Борис Франкевич, V*

## У НОВИЙ РІК — З «ПЛАСТОВИМ ШЛЯХОМ»!

Докладніше про те, як отримати журнал у 2020 році, довідаєтеся в наших адміністраторів:

**ст. пл. Тетяни Луценко** — для читачів в Україні: [luchtchenko@gmail.com](mailto:luchtchenko@gmail.com)  
**пл. сен. Мирона Баб'юка** — для інших країв: [printmyron@gmail.com](mailto:printmyron@gmail.com)







Курінь УПС ч. 30 «Блискавки»  
**60 років завзятої пластової праці**

1959 — 2019

**«ДОБРЕ БЛИСНУТИ! В МІРУ ПОТРЕБИ!»  
«ШУМНО! ГУЧНО! БИСТРО!»**



**ПЛАСТОВИЙ  
ШЛЯХ**

ЩОКВАРТАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ  
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ

PRINTED IN USA